

บทที่ 4

ผลการทดลอง

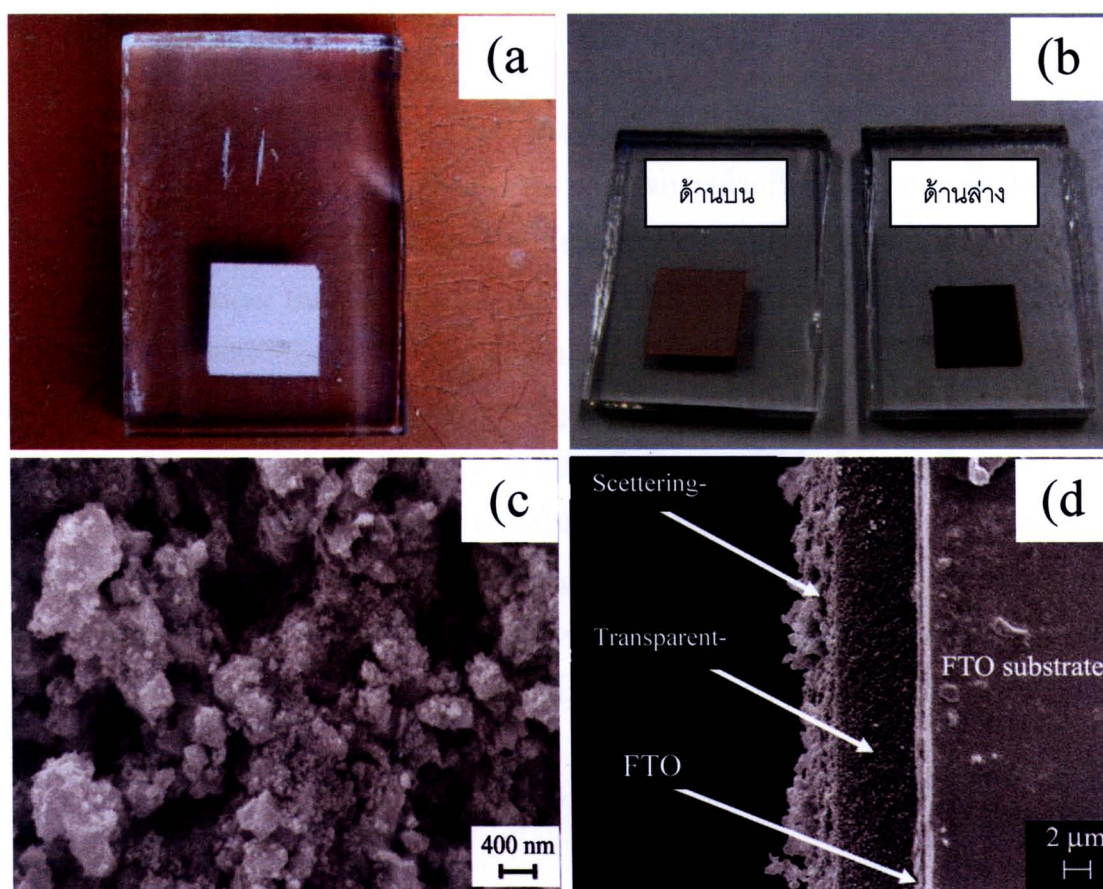
ในบทนี้จะกล่าวถึงผลการทดลองและอภิปรายผลการทดลอง จากการประดิษฐ์ ขั้วแคโทดซึ่งเตรียมด้วยวิธี Doctor Blading ขั้วเวิร์กกิ้งเตรียมฟิล์มด้วยวิธี Doctor Blading และวิธี Screen Printing แบบบนกระจกนำไฟฟ้าและบนพลาสติกนำไฟฟ้า ขั้วแคโทดที่ใช้ท่อนาโนคาร์บอนผสมโพลิเมอร์นำไฟฟ้าและไม่นำไฟฟ้า ผลของการปรับแต่งผิวท่อนาโนคาร์บอนด้วยกรด ผลของระยะเวลาในการอบฟิล์ม และผลของปริมาณท่อนาโนคาร์บอนที่ผสมกับโพลิเมอร์นำไฟฟ้า โดยขั้วเวิร์กกิ้งถูกวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SEM และ UV-Visible เพื่อให้รู้ถึงความหนา ลักษณะรูปร่างของฟิล์ม TiO_2 และปริมาณสีที่ย้อมที่ติดอยู่กับ TiO_2 ส่วนขั้วแคโทดถูกวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SEM และ CV เพื่อให้รู้ถึงความหนา ลักษณะรูปร่างของฟิล์มและคุณสมบัติการเกิดปฏิกิริยาไฟฟ้าเคมีของฟิล์มตามลำดับ เมื่อประกอบเป็นเซลล์แสงอาทิตย์ เซลล์จะถูกวัดหาค่าประสิทธิภาพการเปลี่ยนพลังงานแสงเป็นพลังงานไฟฟ้า และวัดค่าความต้านทานเชิงซ้อนเพื่อรู้ค่าความต้านทานที่ส่วนต่างๆ ของระบบเซลล์แสงอาทิตย์ รายละเอียดผลการศึกษาและการอภิปรายมีดังต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อมไวแสง (บนกระจกนำไฟฟ้า)

4.1.1 ผลการศึกษาลักษณะฟิล์ม TiO_2

4.1.1.1 ฟิล์ม TiO_2 เคลือบด้วยวิธี Doctor Blading บนกระจกนำไฟฟ้า

ภาพที่ 4.1 (a) แสดงให้เห็นลักษณะของฟิล์ม TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้ามีสีขาวนวล หลังจากย้อมด้วยสีย้อมชนิด N719 เป็นเวลา 24 ชั่วโมง พบว่าด้านบนของฟิล์มมีสีชมพู แต่เมื่อมองด้านล่างผ่านกระจกจะเป็นสีชมพูอมแดงดังแสดงในภาพที่ 4.1(b) ทั้งนี้เนื่องจากฟิล์ม TiO_2 แต่ละชั้นมีขนาดอนุภาคที่แตกต่างกัน ชั้น Transparent เป็นชั้นที่ติดกับชั้น Blocking มีขนาดอนุภาค $\text{TiO}_2 \sim 18 \text{ nm}$ ชั้นนี้เมื่อย้อมจะเกาะติดได้มากที่สุดจึงเห็นมีลักษณะสีชมพูอมแดงตามสีของสีย้อมชนิด N719 ส่วนชั้น Scattering ชั้นบนสุดอนุภาค $\text{TiO}_2 \sim 400 \text{ nm}$ เมื่อย้อมเกาะติดได้น้อยทำให้ชั้นนี้เป็นสีชมพู ชั้นนี้ทำหน้าที่ช่วยกระเจิงแสงกลับไปยังชั้น Transparent จากภาพถ่าย SEM ทำให้เห็นลักษณะฟิล์มมีรูพรุนและอนุภาค TiO_2 เกาะกันเป็นกลุ่มก้อน (ภาพที่ 4.(c)) ภาพถ่ายด้านข้างภาพที่ 4.1(d) แสดงเห็นถึงชั้นนำไฟฟ้า (FTO) ของกระจกนำไฟฟ้า ชั้น Transparent และชั้น Scattering แต่เห็นชั้น Blocking ไม่ชัดเจนเนื่องจากชั้นนี้บางและกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันกับชั้น Transparent ความหนาของฟิล์มโดยรวม $\sim 8 \mu\text{m}$

ภาพที่ 4.1 ภาพถ่ายของฟิล์ม TiO_2 ที่เคลือบด้วยวิธี Doctor Blading บนกระจกนำไฟฟ้า FTO

- (a) ภาพถ่ายด้วยกล้องจุลทรรศน์ของฟิล์ม TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้า FTO
- (b) ภาพถ่ายด้วยกล้องจุลทรรศน์ของฟิล์ม TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้าหลังจากการย้อมสี 24 ชั่วโมง
- (c) ภาพถ่าย SEM ฟิล์ม TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้าด้านบน
- (d) ภาพถ่าย SEM ฟิล์ม TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้าด้านข้าง

4.1.1.2 ฟิล์ม TiO_2 เคลือบด้วยวิธี Screen Printing บนกระจกนำไฟฟ้า

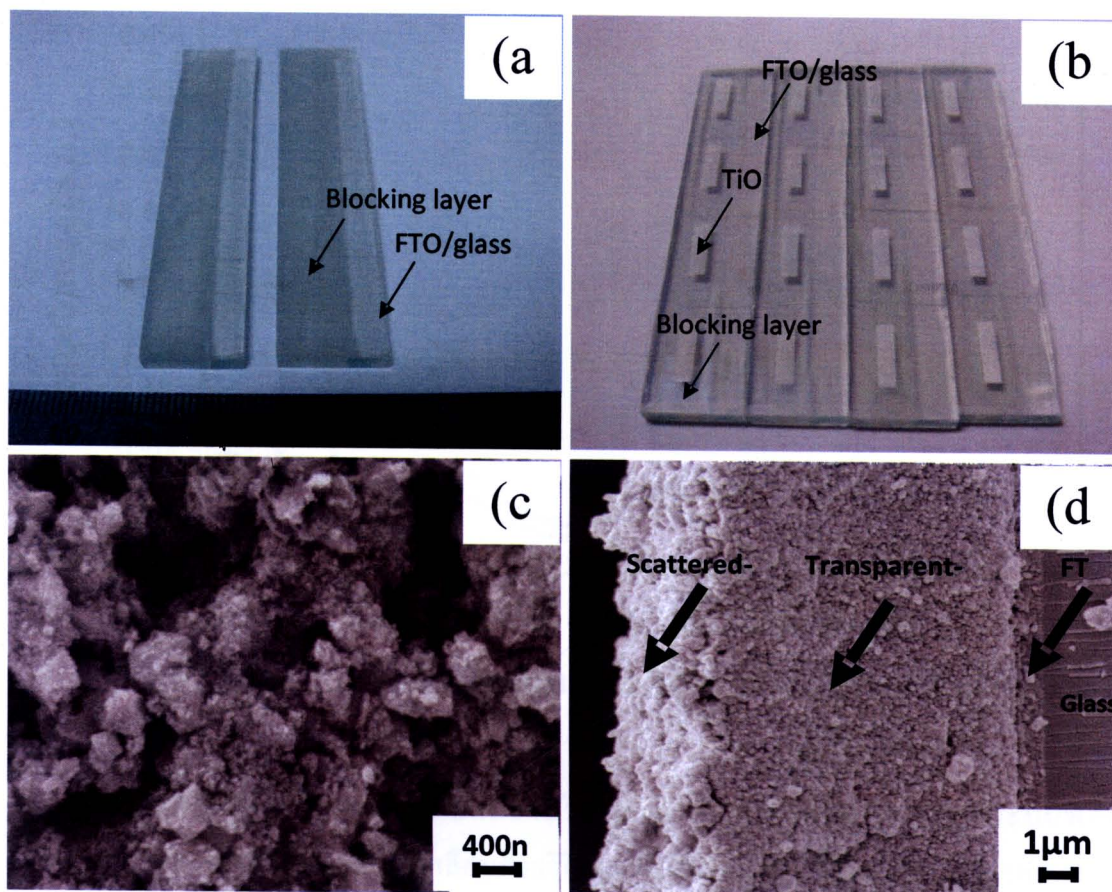
ภาพที่ 4.2 (a) แสดงให้เห็นลักษณะของฟิล์ม Blocking หรือชั้น Dense TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้ามีสีขาวขุ่น หลังจากทำการเคลือบฟิล์ม TiO_2 ชั้น Transparent และชั้น Scattering บนชั้น Blocking ด้วยวิธีสกรีนแล้วจะมีลักษณะดังภาพที่ 4.2 (b) ภาพถ่าย SEM ลักษณะฟิล์มมีรูพรุนและอนุภาค TiO_2 เกาะกันเป็นกลุ่มก้อน ภาพถ่ายด้านข้างในภาพที่ 4.2(d) แสดงเห็นถึงชั้นนำ

ไฟฟ้า (FTO) ของกระจกนำไฟฟ้า ชั้น Transparent และชั้น Scattering โดยความหนาของฟิล์ม TiO_2 ประมาณ $10\ \mu\text{m}$ แต่เห็นชั้น Blocking ไม่ชัดเจนเนื่องจากชั้นนี้บางมากและกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันกับชั้น Transparent หลังจากทำการย้อมด้วยสีย้อมชนิด N719 เป็นเวลา 24 ชั่วโมง พบว่าด้านบนของฟิล์มมีสีชมพู แต่เมื่อมองด้านล่างผ่านกระจกจะเห็นเป็นสีชมพูอมแดงซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการเตรียมด้วยวิธี Doctor Blading เมื่อเปรียบเทียบความหนาของฟิล์มโดยรวมกับฟิล์มที่เตรียมด้วยวิธี Doctor Blading พบว่าฟิล์มที่เตรียมด้วยวิธี Screen Printing หนากว่า ความหนาที่แตกต่างกันนี้จะมีผลต่อปริมาณของสีย้อมที่เข้าไปเกาะฟิล์ม ซึ่งฟิล์มที่หนากว่าจะมีปริมาณสีย้อมที่เข้าไปติดมากกว่าส่งผลให้ปริมาณอิเล็กตรอนที่ถูกปล่อยออกมาจากขั้วเวิร์กิ้งมากกว่าตามไปด้วย เพื่อพิสูจน์ถึงความแตกต่างของปริมาณสีย้อมจึงวิเคราะห์ฟิล์มด้วยเทคนิค UV-Visible spectroscopy ผลการวัดการดูดกลืนแสง แสดงในภาพที่ 4.3 พบว่าเส้นกราฟการดูดกลืนแสงของสีย้อมของเงื่อนไขที่เคลือบด้วยวิธี Screen Printing สูงกว่าวิธี Doctor Blading ซึ่งแสดงว่าปริมาณสีย้อมที่เกาะบน TiO_2 มีมากกว่าและพบว่าสีย้อมชนิด N719 ดูดกลืนแสงได้ดีที่ความยาวคลื่น 300, 380 และ 520 nm ปริมาณสีย้อมที่เกาะบนฟิล์มของ TiO_2 สามารถคำนวณได้จากสมการที่ (4.1) และ (4.2)

$$A_\lambda = \varepsilon_\lambda c l \quad (4.1)$$

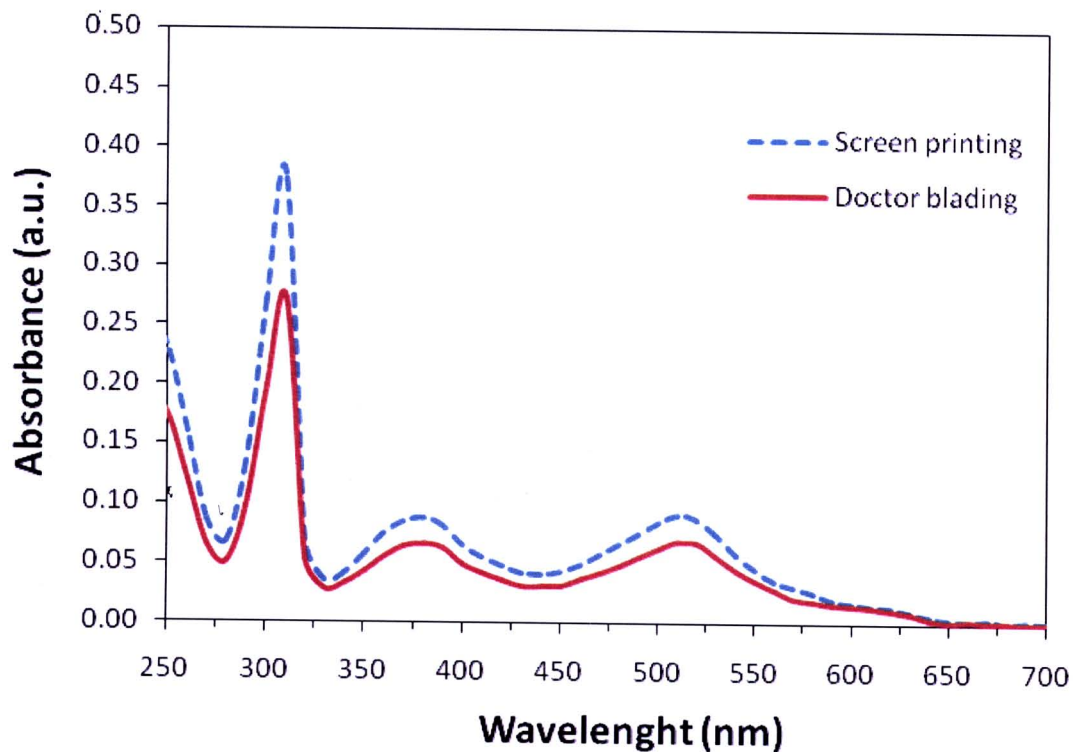
$$\text{และ} \quad M = cV \quad (4.2)$$

โดยที่ A_λ คือ ค่าการดูดกลืนแสง (Absorbance Value) ε_λ คือ Specific Absorbance ($\text{M}^{-1}\cdot\text{cm}^{-1}$) ซึ่งเป็นฟังก์ชันของความยาวคลื่น c คือ ความเข้มข้นของสีย้อม (Absorbed Dye Concentration :M) l คือ ความหนาของ Standard Cuvette Glass (1 cm) V คือ ปริมาตรของสารละลายสีย้อม (5 ml) และ M คือ จำนวนโมเลกุลของสีย้อมที่เกาะบนฟิล์ม TiO_2 (mol) เมื่อใช้ Specific Absorbance ที่ $\lambda = 300\ \text{nm}$, $\varepsilon_{300} = 5.7 \times 10^4\ \text{M}^{-1}\cdot\text{cm}^{-1}$ สามารถคำนวณจำนวนโมเลกุลของสีย้อมที่เกาะติดบนฟิล์ม TiO_2 ขนาดพื้นที่ $0.25\ \text{cm}^2$ ที่เคลือบบนกระจกนำไฟฟ้า ($\text{TiO}_2/\text{FTO-glass}$) ปริมาณโมเลกุลของสีย้อม N719 ที่เคลือบอยู่บนฟิล์ม TiO_2 ที่เคลือบด้วยวิธี Screen Printing $\sim 4.77 \times 10^{-8}\ \text{mol}$ และที่เตรียมด้วยวิธี Doctor Blading $\sim 3.51 \times 10^{-8}\ \text{mol}$

ภาพที่ 4.2 ภาพถ่ายของฟิล์ม TiO_2 ที่เคลือบด้วยวิธี Screen Printing บนกระจกนำไฟฟ้า FTO

- (a) ภาพถ่ายด้วยกล้องจุลทรรศน์ของฟิล์ม Blocking บนกระจกนำไฟฟ้า
- (b) ภาพถ่ายด้วยกล้องจุลทรรศน์ของฟิล์ม TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้าเคลือบด้วยวิธีสกรีน
- (c) ภาพถ่าย SEM ฟิล์ม TiO_2 เคลือบด้วยวิธีสกรีนบนกระจกนำไฟฟ้าด้านบน
- (d) ภาพถ่าย SEM ฟิล์ม TiO_2 เคลือบด้วยวิธีสกรีนบนกระจกนำไฟฟ้าด้านข้าง

ภาพที่ 4.3 การเปรียบเทียบการดูดกลืนแสงปริมาณของสีย้อม ชนิด N719 ที่เกาะบนฟิล์ม โพลีเอทิลีนไดออกไซด์ที่เคลือบด้วยวิธี Doctor Blading และ Screen Printing บนกระจก นำไฟฟ้า ในช่วงความยาวคลื่น 250-700 nm

4.1.2 ผลของระยะเวลาในการอบฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF ต่อประสิทธิภาพของ เซลล์แสงอาทิตย์

หัวข้อนี้จะกล่าวถึงผลของการอบฟิล์ม MWCNTs ผสม Poly(vinylidene fluoride) เคลือบด้วยเทคนิค Doctor blading โดยอบที่อุณหภูมิ 80 °C และเปลี่ยนแปลงเวลาในการอบเป็น 2, 4, 6, 8 และ 12 ชั่วโมง จากนั้นนำไปประกอบเป็นเซลล์แสงอาทิตย์กับขั้วเว็กรั้วที่เตรียมด้วยวิธี Doctor blading แล้วนำไปวัดประสิทธิภาพผลการทดลองแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สรุปค่า V_{oc} , J_{sc} , FF และประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ (η) ที่ใช้ฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนผสม PVDF บนกระจกนำไฟฟ้า อบที่อุณหภูมิ 80 °C เป็นระยะเวลา 2, 4, 6, 8 และ 12 ชั่วโมง เป็นขั้วเคาน์เตอร์

CE	Heating time(h)	Active area (cm ²)	V_{oc} (V)	J_{sc} (mA/cm ²)	Fill Factor (FF)	η (%)
FTO	-	0.49	0.45	1.72	0.07	0.05
PVDF	6	0.49	0.55	2.22	0.05	0.07
MWCNTs	2	0.49	0.58	7.29	0.41	1.73
	4	0.49	0.68	7.06	0.49	2.38
	6	0.49	0.72	7.92	0.48	2.73
	8	0.49	0.70	7.65	0.44	2.36
	12	0.49	0.70	7.43	0.45	2.31
Pt	-	0.49	0.67	9.82	0.59	3.90

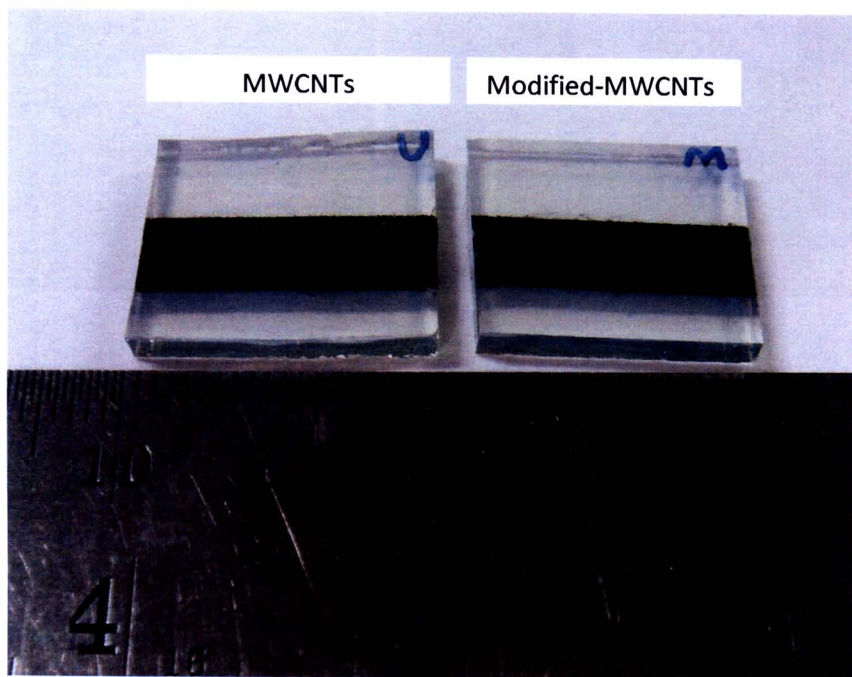
ผลการทดลองในตารางที่ 4.1 พบว่าเมื่อเพิ่มระยะเวลาในการอบการอบฟิล์ม MWCNTs ผสม Poly(vinylidene fluoride) ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ (η) J_{sc} และ V_{oc} เพิ่มขึ้นตามไปด้วยและสูงสุดที่เวลา 6 ชั่วโมง โดยได้ประสิทธิภาพเป็น 2.73 % J_{sc} เท่ากับ 7.92 mA/cm² และ V_{oc} เท่ากับ 0.72 V แต่เมื่อเพิ่มเวลาเป็น 8 และ 12 ชั่วโมง เหตุผลที่ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์เพิ่มในช่วงระยะเวลาแรกน่าจะเป็นเนื่องจากเมื่ออบฟิล์มสารละลาย NMP ที่อยู่ในฟิล์มคาร์บอนจะระเหยจนเกือบหมดไปทำให้ไม่ NMP ส่วนเกินไปปะปนในอิเล็กโตรไลต์ แต่ในช่วงเวลาหลัง 6 ชั่วโมง ประสิทธิภาพลดลงเนื่องจากการละลายตัวของตัวประสาน PVDF ไปปิดผิวท่อนาโนคาร์บอนทำให้ผิวสัมผัสระหว่างคาร์บอนกับอิเล็กโตรไลต์มีน้อยลงการเกิดปฏิกิริยารีดักชันจึงลดลงตามไปด้วย

4.1.3 ผลการปรับแต่งผิว MWCNTs ผสม PVDF เป็นขั้วเคาน์เตอร์บนกระจกนำไฟฟ้า

4.1.3.1 ลักษณะฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF บนกระจกนำไฟฟ้า

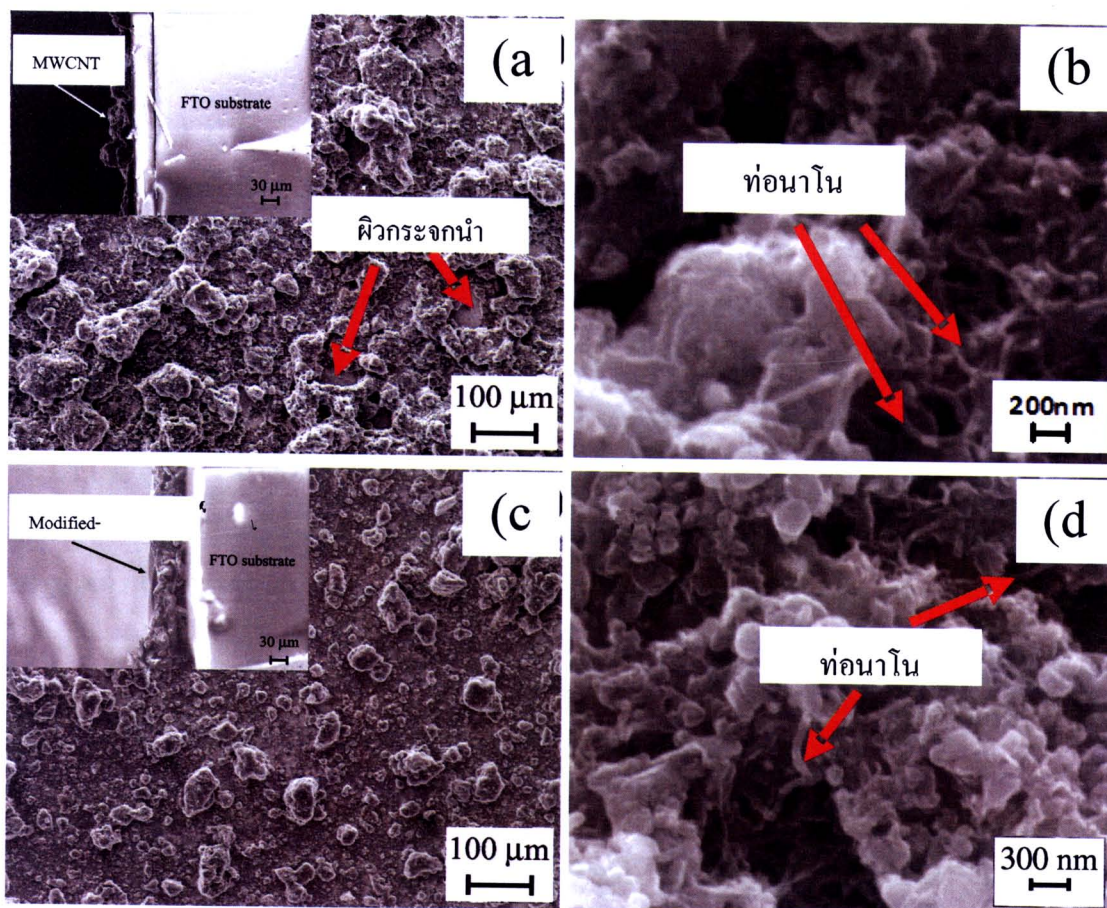
ลักษณะฟิล์มท่อนาโนคาร์บอน (MWCNTs) และฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนที่ปรับแต่งผิวด้วยกรด (Modified-MWCNTs) แสดงในภาพที่ 4.4 เห็นได้ว่าฟิล์มทั้งสองมีลักษณะฟิล์มสีดำนวลคล้ายกัน แต่ภาพถ่าย SEM กำลังขยายต่ำพบว่าฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนผิวขรุขระมีการจับ

ตัวกันเป็นก้อนบางบริเวณสังเกตเห็นผิวกระจกนำไฟฟ้าได้ชัดเจน ความหนาของฟิล์มประมาณ 15-40 μm (ภาพที่ 4.5 (a)) ภาพถ่าย SEM กำลังขยายสูงพบท่อนาโนคาร์บอนและกลุ่มก้อนของ PVDF (ภาพที่ 4.5 (b)) ส่วนฟิล์มท่อนาโนคาร์บอน ที่ปรับแต่งผิวด้วยกรดมีลักษณะที่เรียบกว่าและกระจายตัวบนกระจกนำไฟฟ้าได้ดีกว่าฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนแต่ก็มีการจับตัวกันเป็นก้อนขนาดต่างๆ กัน ความหนาของฟิล์มประมาณ 20-40 μm (ภาพที่ 4.5 (c)) ภาพถ่าย SEM กำลังขยายสูงพบท่อนาโนคาร์บอนและกลุ่มก้อนของ PVDF ลักษณะของฟิล์มทั้งสองที่แตกต่างเนื่องจากเมื่อปรับแต่งผิวท่อนาโนคาร์บอนจะมีหมู่คาร์บอกซิลเกาะอยู่ที่ผิวของท่อดังแสดงในรูปที่ 4.6 ซึ่งหมู่คาร์บอกซิลช่วยในการกระจายตัวของท่อนาโนคาร์บอนในโพลิเมอร์อาจเพราะแกน OH สามารถต่อกับสายของโพลิเมอร์ได้ (Yang et al., 2008)

ภาพที่ 4.4 ฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนและฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนที่ปรับแต่งผิวด้วยกรดบนกระจกนำไฟฟ้า

ภาพที่ 4.5 ภาพถ่าย SEM ของฟิล์มที่เคลือบบนกระจกน้ำไฟฟ้า

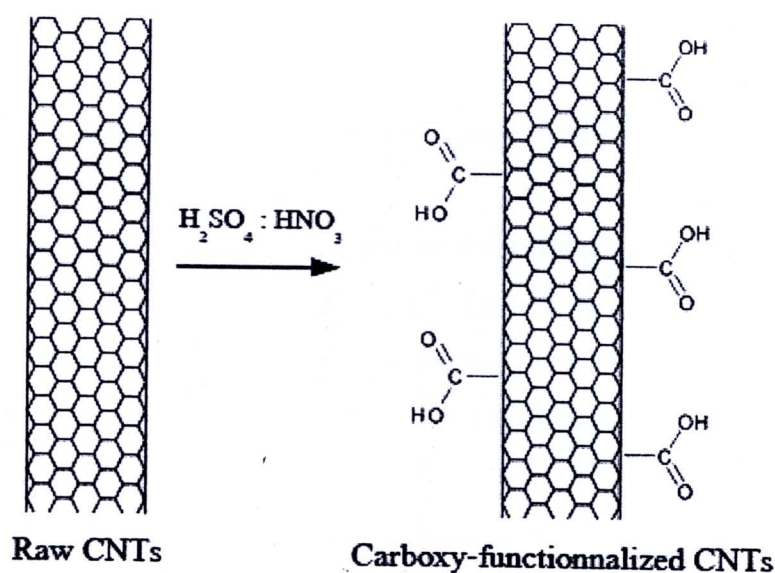
(a) ฟิล์ม MWCNT ที่กำลังขยายต่ำ (b) ฟิล์ม MWCNT ที่กำลังขยายสูง (c) ฟิล์ม Modified-MWCNTs ที่กำลังขยายต่ำ (d) ฟิล์ม Modified-MWCNTs ที่กำลังขยายสูง

4.1.3.2 ผลการศึกษาฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF บนกระจกน้ำไฟฟ้าโดยเทคนิค

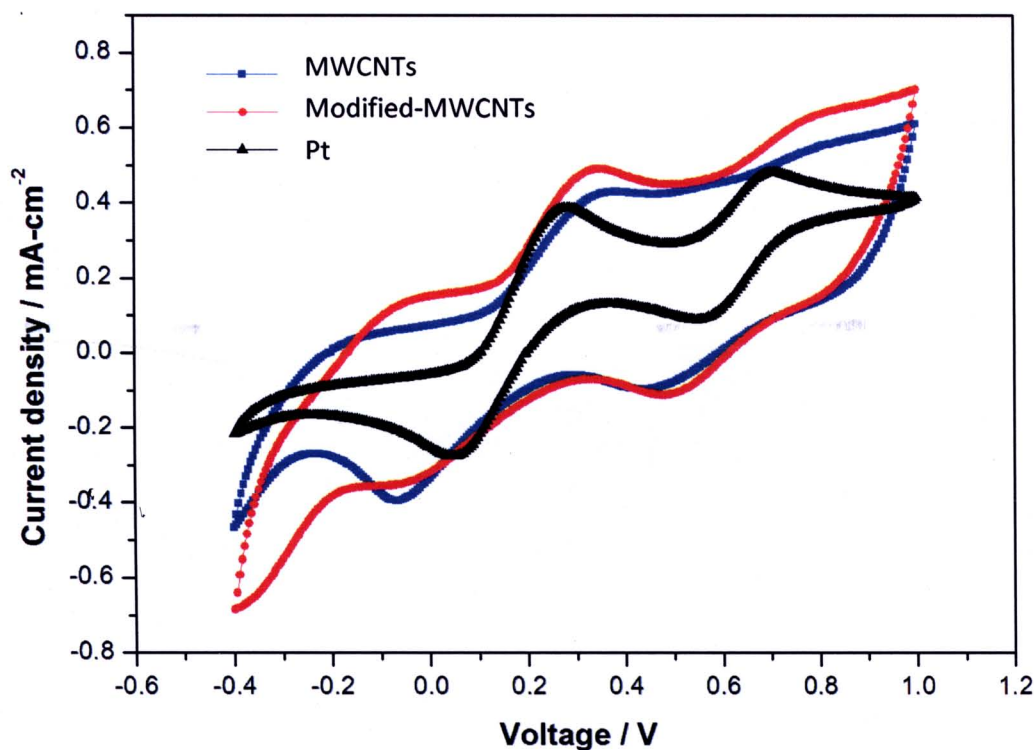
Cyclic Voltammetry

หลังการปรับแต่งผิวท่อนาโนคาร์บอนด้วยกรด หมู่คาร์บอกซิลจะเกาะบนผิวท่อนาโนคาร์บอนซึ่งมีผลช่วยในการเพิ่มปฏิกิริยา (Lu et al., 2008) ภาพที่ 4.6 แสดงหมู่คาร์บอกซิลหลังการทรีตด้วยกรดบนผิวท่อนาโนคาร์บอน ซึ่งหมู่ฟังก์ชันนี้สามารถอธิบายการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ การเกิดปฏิกิริยารีดอกซ์ของฟิล์ม MWCNTs และฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนที่ปรับแต่งผิวด้วยกรด ถูกวิเคราะห์ด้วยเทคนิค Cyclic Voltammetry (CV) โดยวัดในช่วง -0.4 V ถึง 1.0 V ในสารละลาย 10 mM LiI, 1 mM I₂ and 0.1 M LiClO₄ ใน Acetonitrile ที่ scan rate 20 mV/s ผลการทดลองแสดงในภาพที่ 4.7 Voltammogram ของฟิล์ม Pt แสดงออกซิเดชัน

พีก (Oxidation peak) 2 พีก ที่ 0.28 V และ 0.70 V และรีดักชันพีก (Reduction peak) 2 พีก ที่ 0.04 V และ 0.54 V ทำนองเดียวกันฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนมีออกซิเดชันพีก 2 พีก ที่ 0.34 V และ 0.79 V และรีดักชันพีก 2 พีก ที่ -0.06 V และ 0.47 V แต่สังเกตว่า Voltammogram ของฟิล์ม Pt มีความหนาแน่นกระแสต่ำกว่าฟิล์มท่อนาโนคาร์บอน ซึ่งขัดแย้งกับผลของประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ โดย Pt ให้ประสิทธิภาพสูงที่สุด จากผลงานวิจัยของ Huang et al. พบว่า CV ของ MWCNTs และ Modified- MWCNTs ที่มีเส้นกราฟกว้างแต่ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ต่ำ เนื่องมาจากการเก็บประจุระหว่างฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนกับอิเล็กโทรไลต์ (Huang et al., 2007) การเก็บประจุเป็นแบบที่มีการเรียงตัวของประจุแบบสองชั้นหรือที่เรียกว่า Electrical double layer เมื่อแผ่นฟิล์มคาร์บอนมีสนามไฟฟ้าเกิดขึ้นรอบผิวของคาร์บอน จะเกิดการดึงประจุตรงข้ามเข้ามาหาและผลักประจุเหมือนกันออกไป และเกิดเป็นชั้นประจุที่ฟิล์มคาร์บอน (Sharma, Zhai, 2009) การที่ขั้วแคโทดเก็บประจุมากเกินไปมันจะขัดขวางการเกิดปฏิกิริยาแลกเปลี่ยนอิเล็กตรอนระหว่างขั้วแคโทดกับอิเล็กโทรไลต์ ส่งผลให้ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ Modified-MWCNTs DSSCs และ MWCNTs DSSCs มีประสิทธิภาพที่ต่ำกว่า Pt DSSCs เนื่องด้วยเหตุผลข้างต้น และผล Voltammogram curve ของ Modified-MWCNTs มีความหนาแน่นกระแสที่มากกว่า MWCNTs นี้สอดคล้องกับผลของประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ ดังนั้นการปรับแต่งผิวท่อนาโนคาร์บอนเป็นการเพิ่มการเกิดปฏิกิริยารีดักชันและส่งผลให้ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 4.6 หมู่คาร์บอกซิลบนผิวของท่อนาโนคาร์บอนเมื่อผ่านการกัดด้วยกรด

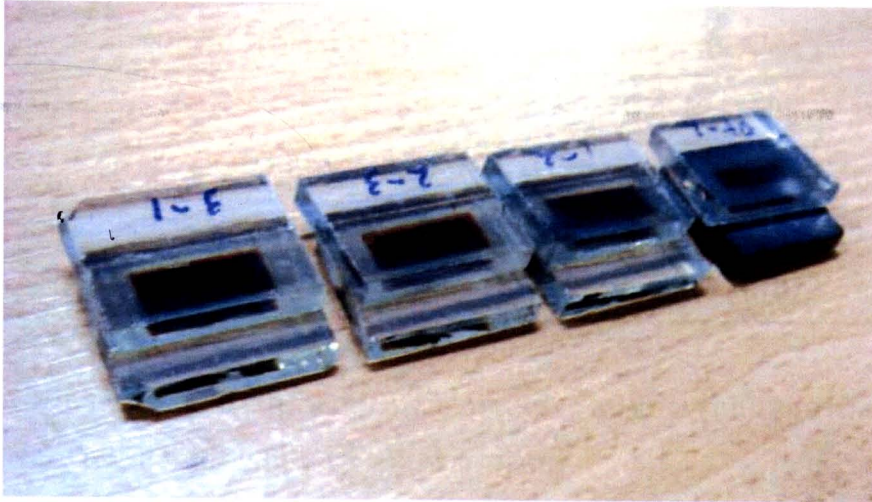

ภาพที่ 4.7 Cyclic Voltammograms ของฟิล์ม MWCNT, Modified-MWCNTs และ Pt ในสารละลาย Acetonitrile 10 mM LiI, 1 mM I₂ and 0.1 M LiClO₄ โดยใช้ Scan rate ที่ 20 mV/s

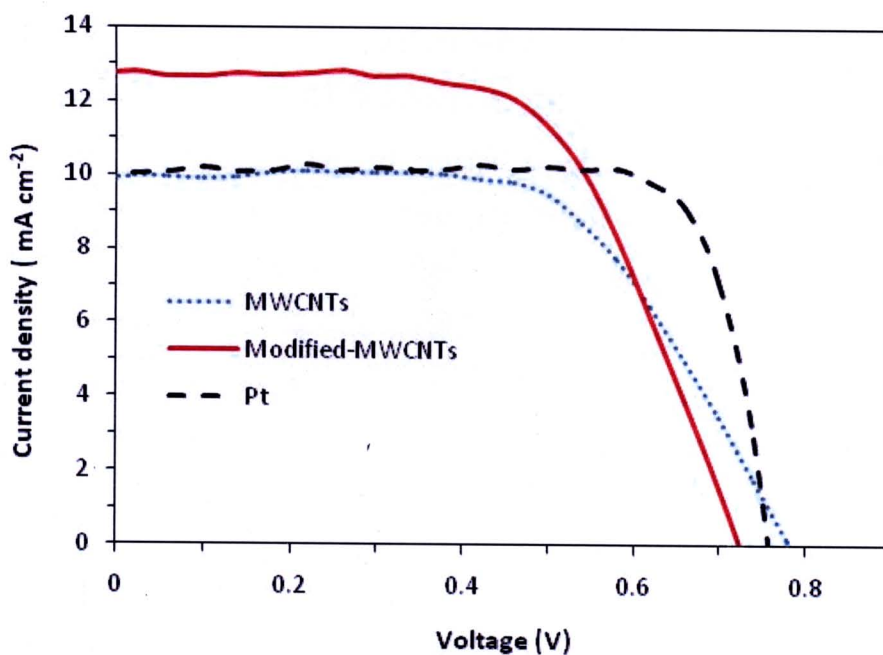
4.1.3.3 ผลการศึกษาประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF เป็นขั้วแคโทดรับกระแสจกนาไฟฟ้า

หลังจากประกอบเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อมไวแสง (บนกระจกนำไฟฟ้า) จะได้ลักษณะดังแสดงในภาพที่ 4.8 นำเซลล์ไปวัดประสิทธิภาพได้ผลดังภาพที่ 4.9 และตารางที่ 4.2 เห็นได้ว่า ความหนาแน่นกระแสแสงจรีปัด (J_{sc}) ของ Modified-MWCNTs DSSC (12.70 mA/cm^2) มากกว่า MWCNTs DSSC (9.91 mA/cm^2) ซึ่งพบว่าการปรับแต่งผิวท่อนาโนคาร์บอนมีผลเพิ่มความหนาแน่นกระแสของ DSSC แต่มีผลในทางลบคือค่าความต่างศักย์วงเปิด (V_{oc}) จะลดลงโดยก่อนปรับแต่งมี V_{oc} เท่ากับ 0.78 V หลังปรับแต่งเท่ากับ 0.73 V ค่า Fill factor ของทั้งสองเงื่อนไขมีค่าเท่ากันคือ 0.61 ค่าประสิทธิภาพแสงอาทิตย์ของ Modified-MWCNTs DSSCs คือ 5.66% ซึ่งมากกว่า MWCNTs DSSCs (4.73%) แต่จะพบว่าเซลล์แสงอาทิตย์ทั้งสองนั้นมีประสิทธิภาพและ Fill Factor ที่น้อยกว่า Pt DSSCs (6.08%, 0.80) เนื่องจาก Pt เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่ดีกว่าท่อนาโน

การบ่อนซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับผลของ CV และเพื่อยืนยันผลจึงวิเคราะห์ความต้านทานเชิงซ้อนของระบบเซลล์แสงอาทิตย์ด้วยเทคนิค Electrochemical Impedance Spectroscopy (EIS) ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อต่อไป

ภาพที่ 4.8 ภาพถ่ายของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อมไวแสง (บนกระจกนำไฟฟ้า)

ภาพที่ 4.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นกระแสกับความต่างศักย์ MWCNTs DSSC, Modified-MWCNTs DSSC และ Pt DSSC บนกระจกนำไฟฟ้า

ตารางที่ 4.2 สรุปค่า R_s , R_{CE} , C_{CE} , R_{ct} , V_{oc} , J_{sc} , FF และ η ของเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ฟิล์ม MWCNTs, Modified-MWCNTs และ Pt เคลือบบนกระจกนำไฟฟ้าเป็นขั้วแคโทด

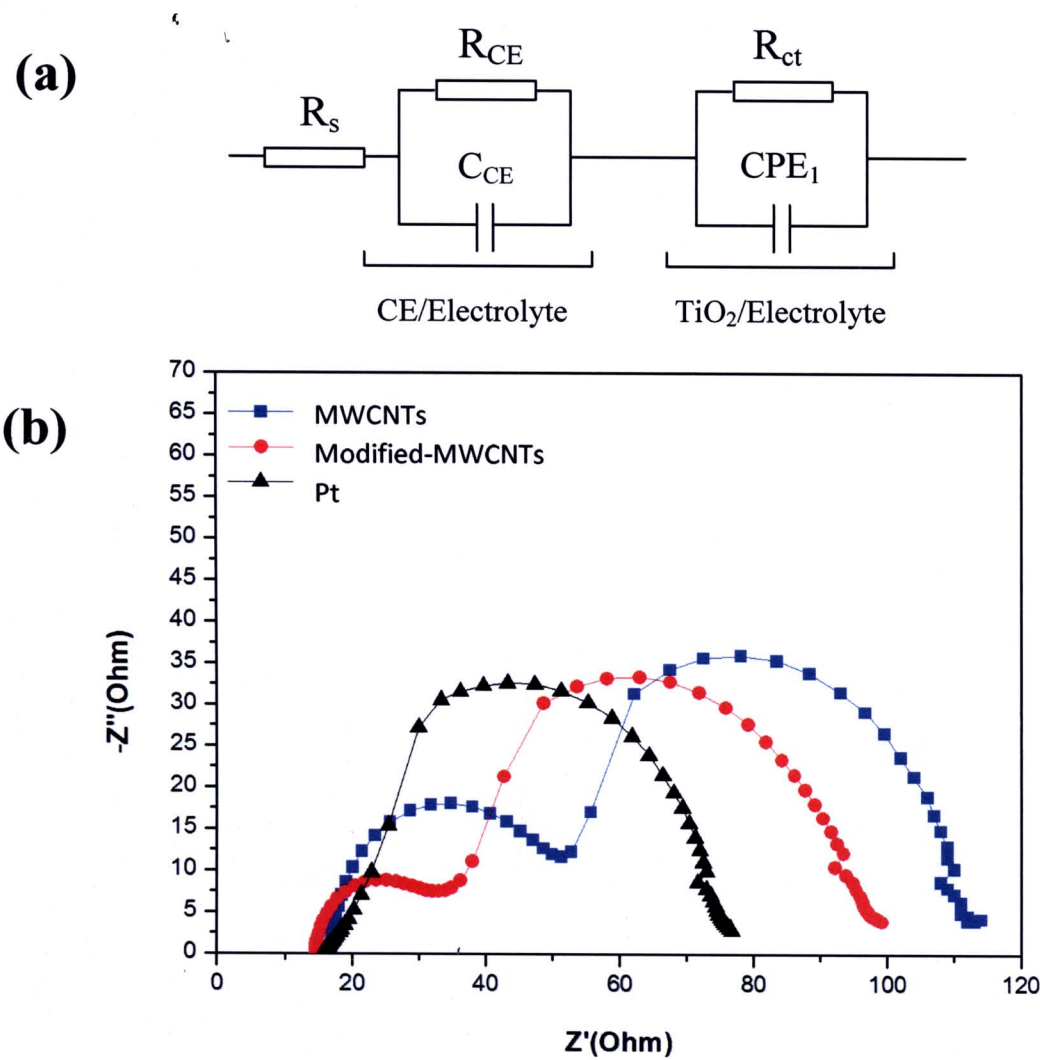
Counter electrode	R_s (Ohm)	R_{CE} (Ohm)	C_{CE} (μF)	R_{ct} (Ohm)	V_{oc} (V)	J_{sc} (mA/cm ²)	FF	η (%)
MWCNTs	18	34	2.2	60	0.78	9.91	0.61	4.73
Modified-MWCNTs	14	19	2.3	61	0.73	12.70	0.61	5.66
Pt sputtered (Pt)	16	2	0.1	60	0.76	10.02	0.80	6.08

4.1.2.2 ผลการศึกษาความต้านทานเชิงซ้อนของเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF บนกระจกนำไฟฟ้าเป็นขั้วแคโทด

ความต้านทานเชิงซ้อนของเซลล์แสงอาทิตย์ท่อนาโนคาร์บอน (MWCNTs DSSC) และเซลล์แสงอาทิตย์ท่อนาโนคาร์บอนที่ปรับแต่งผิว (Modified-MWCNTs DSSC) ถูกวิเคราะห์ด้วย EIS พบว่าเซลล์แสงอาทิตย์คาร์บอนแสดงครึ่งวงกลม 3 วง การเกิดความสัมพันธ์ระหว่างความต้านทานจริงกับความต้านทานจินตภาพในลักษณะนี้สามารถอธิบายได้โดยวงจรสมมูล (Equivalent Circuit) แสดงในภาพที่ 4.10 (a) เมื่อ R_s คือ Series Resistance, R_{CE} คือ Electron-Transfer Resistances ที่ผิวหน้าระหว่าง CE/Electrolyte, R_{ct} คือ Electron-Transfer Resistances ที่ผิวหน้าระหว่าง TiO_2 /Dye/Electrolyte, C_{CE} คือ ค่าการเก็บประจุระหว่างผิวหน้าของ CE/Electrolyte และ CPE_1 คือ Constant Phase Element ที่ผิวหน้าระหว่าง TiO_2 /Dye/Electrolyte ตามลำดับ สามารถอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระบบเซลล์แสงอาทิตย์ได้ด้วยสมการ 3.3 ถึงสมการ 3.11 โปรแกรม Echem Analyst ถูกใช้เพื่อหาค่าของ R_s , R_{CE} และ R_{ct} ผลแสดงในตารางที่ 4.7 พบว่า R_{CE} ของ Modified-MWCNTs DSSC มีค่าเท่ากับ 19 Ohm ซึ่งมีค่าน้อยกว่า MWCNTs DSSCs ที่มีค่าเท่ากับ 34 Ohm โดยค่า Electron-Transfer Resistances ที่น้อยมีผลดีต่อเซลล์แสงอาทิตย์และค่าที่ได้นี้สอดคล้องกับผลของประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ที่ Modified-MWCNTs DSSC มีค่ามากกว่า MWCNTs DSSC แต่เซลล์แสงอาทิตย์ทั้งสองนี้มีค่า R_{CE} มากกว่าของ Pt DSSC ซึ่งสอดคล้องกับผลประสิทธิภาพที่ Pt DSSC มีประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนค่า R_{ct} ของเซลล์แสงอาทิตย์ทั้ง 3 มีค่าใกล้เคียงกัน เหตุผลที่ R_{CE} ของ Modified-MWCNTs DSSC น้อยกว่าเนื่องจากหลังการปรับแต่งผิวแล้วท่อนาโนคาร์บอนสามารถกระจายตัวเป็นฟิล์มได้ดีกว่า MWCNTs

ดังภาพที่ 4:5 และเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันกับอิเล็กโตรไลต์ได้ดีทำให้ความต้านทาน R_{CE} น้อยกว่า และจากผลการฟิตยังพบว่าค่าการเก็บประจุของเซลล์คาร์บอนมีค่ามากกว่าเซลล์ Pt ซึ่งสอดคล้องกับผลของ CV

การปรับแต่งผิวท่อนาโนคาร์บอนด้วยกรดซัลฟริกและกรดไนตริกทำให้มีหมู่คาร์บอกซิลมาเกาะบนผิวท่อ โดยหมู่คาร์บอกซิลนี้ช่วยในการเกิดปฏิกิริยาไฟฟ้าเคมีกับสารละลายอิเล็กโตรไลต์ อีกทั้งยังช่วยในการกระจายตัวของท่อนาโนคาร์บอนให้เป็นฟิล์มที่มีความสม่ำเสมอดีขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผล CV และการลดลงของ Electron-Transfer Resistances ที่ขั้วแคโทดมีผลปรับปรุงให้ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ดีขึ้น

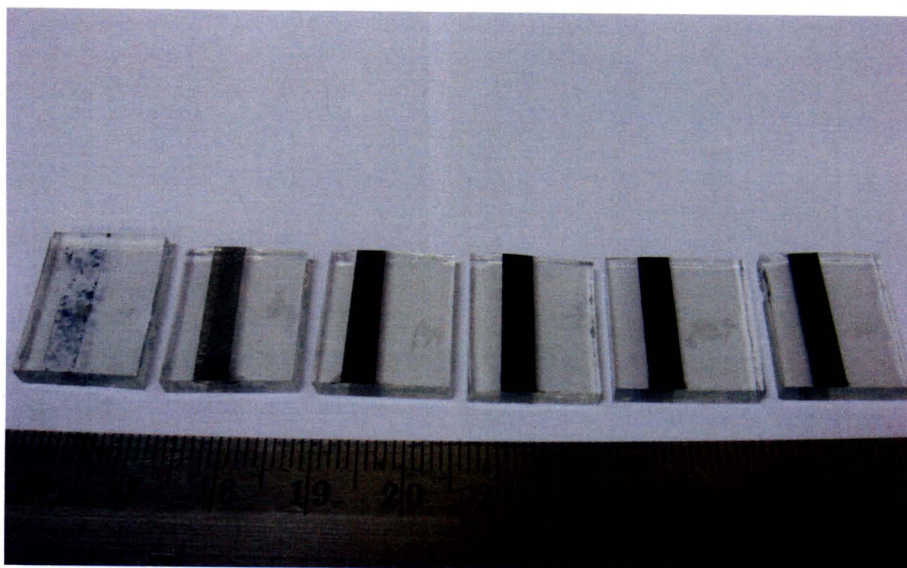

ภาพที่ 4.10 (a) วงจรสมมูลของ DSSCs (b) Nyquist plots ของ MWCNTs DSS, Modified-MWCNTs DSSC และ Pt DSSC ที่ AC amplitude 10 mV ความถี่จาก 0.1Hz ถึง 100,000 Hz

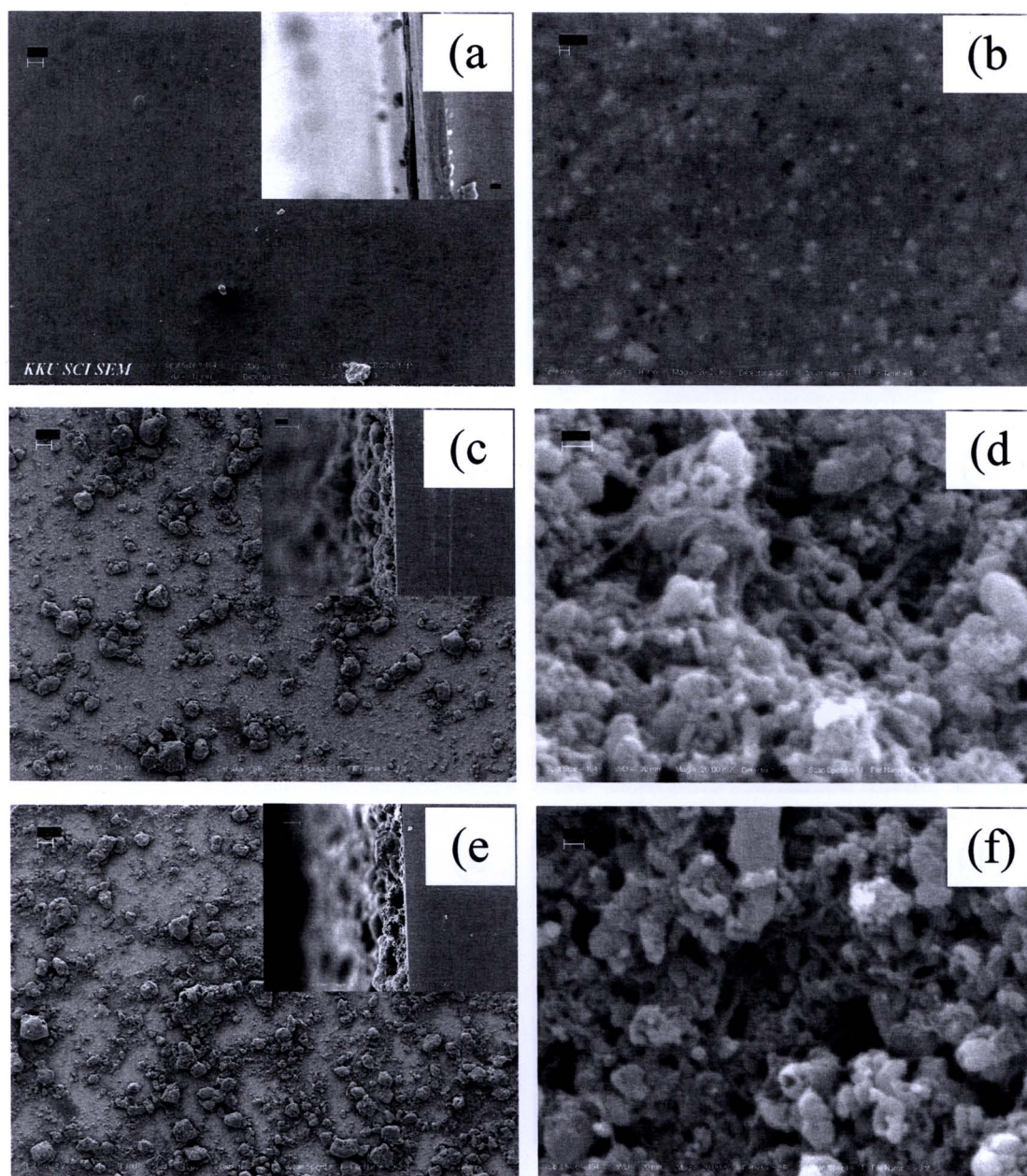
4.1.4 พิล์ม MWCNTs ผสม PEDOT-PSS เป็นขั้วแคโทดอร์บนกระจกนำไฟฟ้า

4.1.4.1 ลักษณะฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้า

ลักษณะของฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้าแสดงดังภาพที่ 4.11 พบว่าความเข้มของฟิล์มมีสีดำมากขึ้นเมื่อปริมาณ Modified-MWCNTs เพิ่มมากขึ้น โดยในเงื่อนไขที่ไม่มี Modified-MWCNTs นั้นฟิล์มมีสีน้ำเงินใส เมื่อพิจารณาภาพถ่าย SEM พบว่าฟิล์มเงื่อนไขที่ไม่มี Modified-MWCNTs เลยนั้นฟิล์มจะเรียบ เมื่อเติม Modified-MWCNTs ผสมใน PEDOT-PSS จะพบท่อนาโนคาร์บอน และมีโพลิเมอร์ปิดอยู่ที่ผิวท่อนาโนคาร์บอน เมื่อเติม Modified-MWCNTs เพิ่มขึ้นจะสังเกตได้ว่าโพลิเมอร์ที่ปิดผิวท่อนาโนคาร์บอนน้อยลง และจากเหตุนี้จะทำให้พื้นที่ผิวสัมผัสของฟิล์มในเงื่อนไขที่เติม Modified-MWCNTs มีมากกว่าไม่เติม แต่เมื่อเติมคาร์บอนเป็น 0.5 g พบว่าฟิล์มเกิดการหลุดลอกน่าจะเป็นเพราะมีอัตราส่วนของโพลิเมอร์ที่ใช้ยึดเกาะคาร์บอนกับกระจกนำไฟฟ้าน้อยเกินไป ทำให้เกิดการหลุดลอกของฟิล์มได้ซึ่งเป็นผลเสียต่อเซลล์แสงอาทิตย์ ภาพถ่าย SEM ที่กำลังขยายต่ำพบว่าการกระจายตัวเป็นกลุ่มก้อน Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS ด้วยขนาดต่างๆ กัน และมีการกระจายตัวดีขึ้นเมื่อเพิ่มปริมาณ Modified-MWCNTs ความหนาของฟิล์มมีแนวโน้มเพิ่มตามปริมาณ Modified-MWCNTs โดยที่ 0.1 g หนา ~ 15 μm และหนาที่สุดที่ 0.4 g และ 0.5 g หนา ~ 30 μm

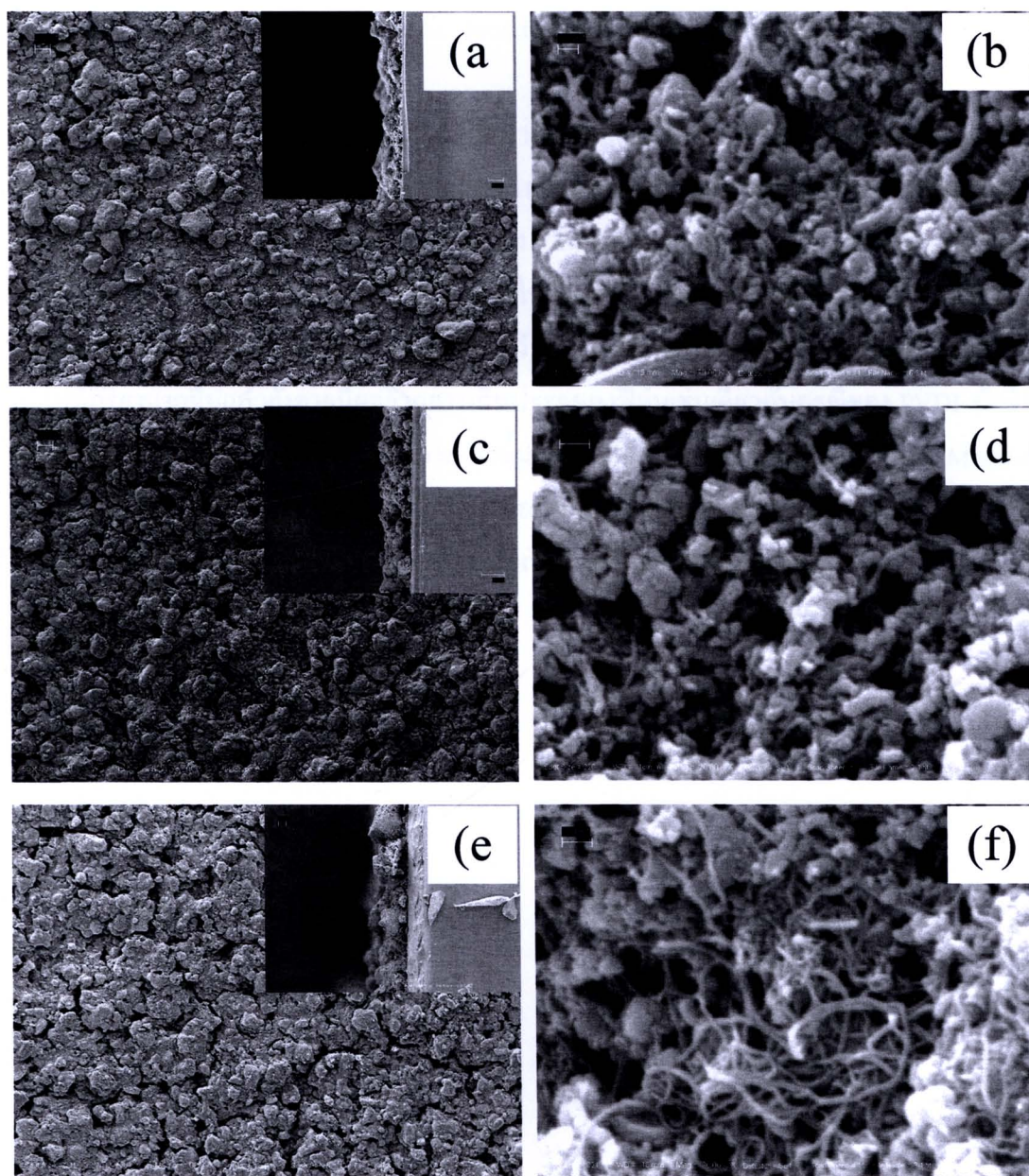

ภาพที่ 4.11 พิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้า

ภาพที่ 4.12 ภาพถ่าย SEM ฟิล์ม Modified-MWCNTs ปริมาณต่างๆ ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้า

- (a) 0.0 g คำนัลงขยาย 100 เท่า (b) 0.0 g คำนัลงขยาย 20000 เท่า (c) 0.1 g คำนัลงขยาย 100 เท่า
(d) 0.1 g คำนัลงขยาย 20000 เท่า (e) 0.2 g คำนัลงขยาย 100 เท่า (f) 0.2 g คำนัลงขยาย 20000 เท่า

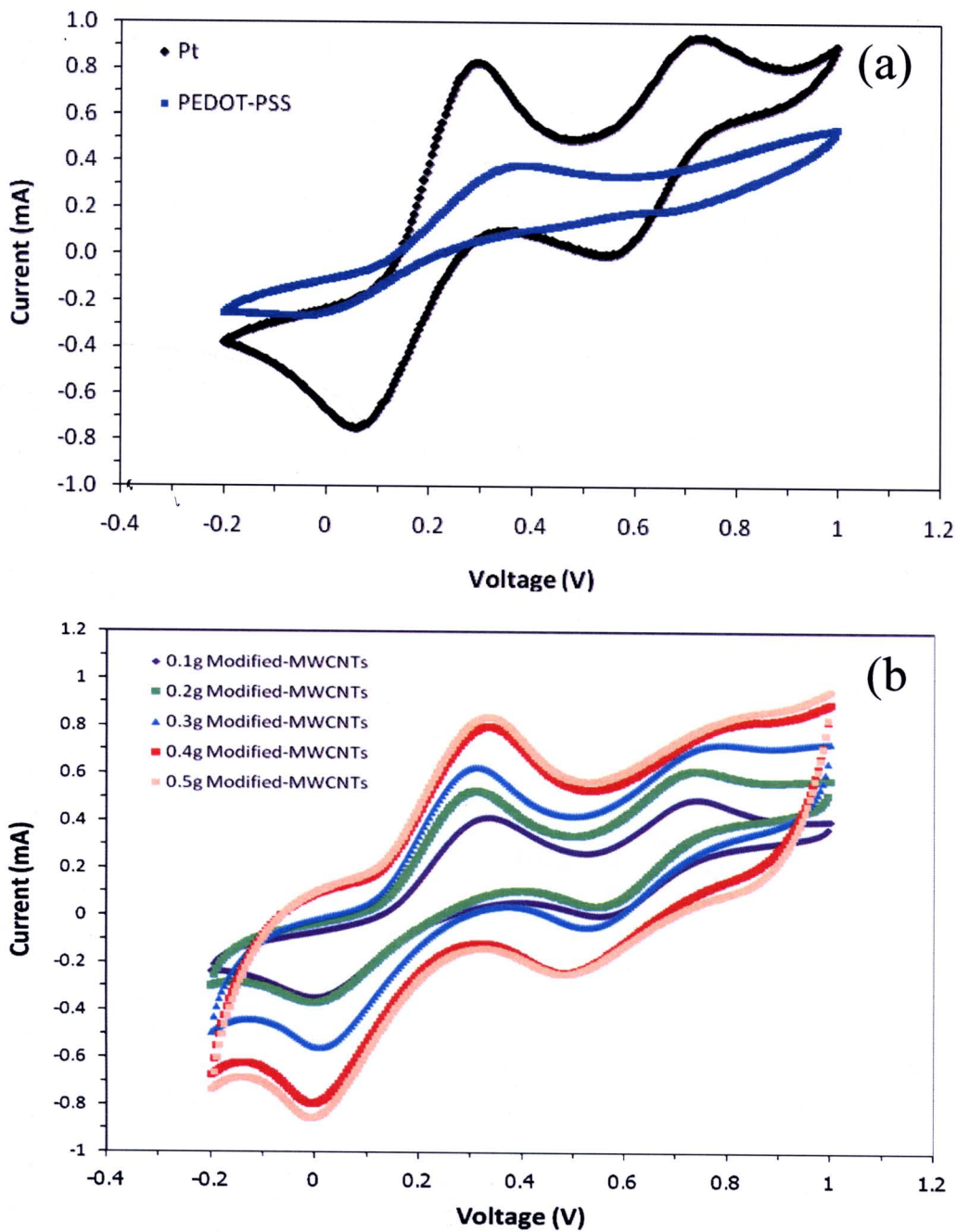

ภาพที่ 4.13 ภาพถ่าย SEM फिल्म Modified-MWCNTs ปริมาณต่างๆ ผสม PEDOT-PSS บนกระจก นำไฟฟ้า

- (a) 0.3 g กำลังขยาย 100 เท่า (b) 0.3 g กำลังขยาย 20000 เท่า (c) 0.4 g กำลังขยาย 100 เท่า
 (d) 0.4 g กำลังขยาย 20000 เท่า (e) 0.5 g กำลังขยาย 100 เท่า (f) 0.5 g กำลังขยาย 20000 เท่า

4.1.4.2 ผลการศึกษาฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้าโดยเทคนิค CV

เมื่อเปลี่ยนแปลงปริมาณ Modified-MWCNTs ที่ผสมกับ PEDOT-PSS ส่งผลต่อการเกิดปฏิกิริยากับสารอิเล็กโตรไลต์ ถ้าเพิ่มปริมาณ Modified-MWCNTs ขึ้นการเกิดปฏิกิริยาจะเกิดมากขึ้นดังแสดงในภาพที่ 4.14 จากภาพพบว่าความสูงของพีคเพิ่มขึ้นตามปริมาณ Modified-MWCNTs โดยที่ปริมาณ 0.5 g นั้นให้พีคที่สูงที่สุดและสังเกตได้ว่าพีคมีการเลื่อนไปเล็กน้อย การสูงขึ้นของพีคที่เกิดจากความกว้างของเส้นกราฟนอกจากจะเป็นผลมาจากการเกิดปฏิกิริยามากขึ้นแล้วยังอาจมีผลจากการเก็บประจุของฟิล์มเช่นเดียวกับกรณีของ PVDF ถ้าฟิล์มมีการเก็บประจุมากกราฟจะกว้างออกมาก ดังนั้นจากภาพที่ 4.14 จึงสรุปได้ว่าที่ปริมาณ Modified-MWCNTs 0.4 g และ 0.5 g นั้นเกิดปฏิกิริยารีดอกซ์ได้มากที่สุด ผลของ CV อย่างเดียวยังไม่หนักแน่นพอจึงจำเป็นต้องมีการทดสอบด้วย EIS เพื่อเป็นการยืนยันผลให้ชัดเจน

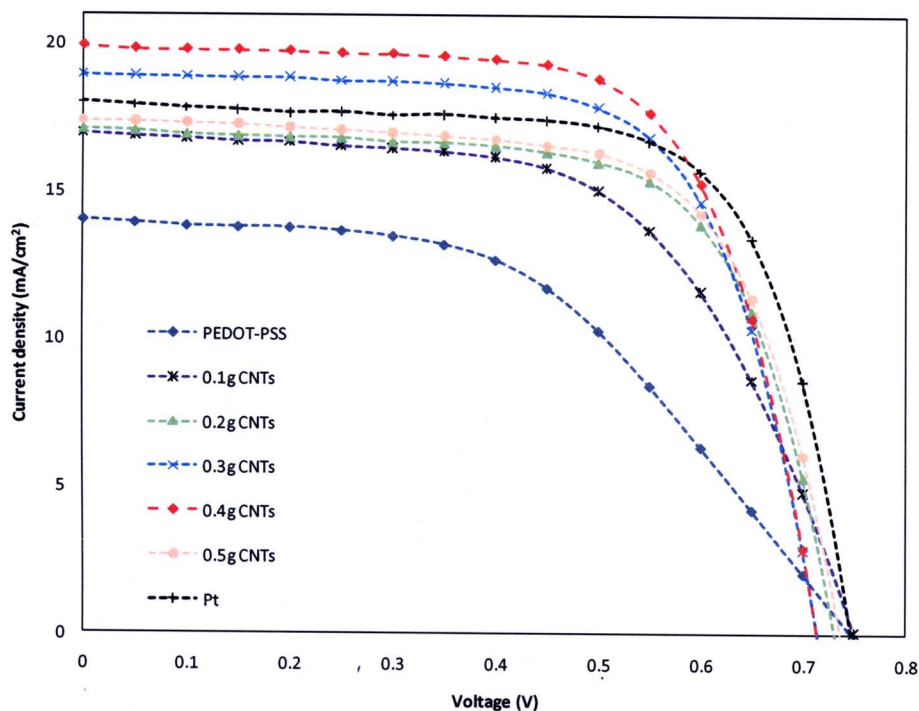

ภาพที่ 4.14 (a) Cyclic Voltammograms ของฟิล์ม Pt และ PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้า ในสารละลาย Acetonitrile 10 mM LiI, 1 mM I_2 and 0.1 M $LiClO_4$ โดยใช้ Scan rate ที่ 20 mV/s

(b) Cyclic Voltammograms ของฟิล์ม Modified-MWCNTs ปริมาณต่างๆ ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้า ในสารละลาย Acetonitrile 10 mM LiI, 1 mM I_2 and 0.1 M $LiClO_4$ โดยใช้ Scan rate ที่ 20 mV/s

4.1.3.4 ผลการศึกษาประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS เป็นขั้วแคโทดรับกระแสไฟฟ้า

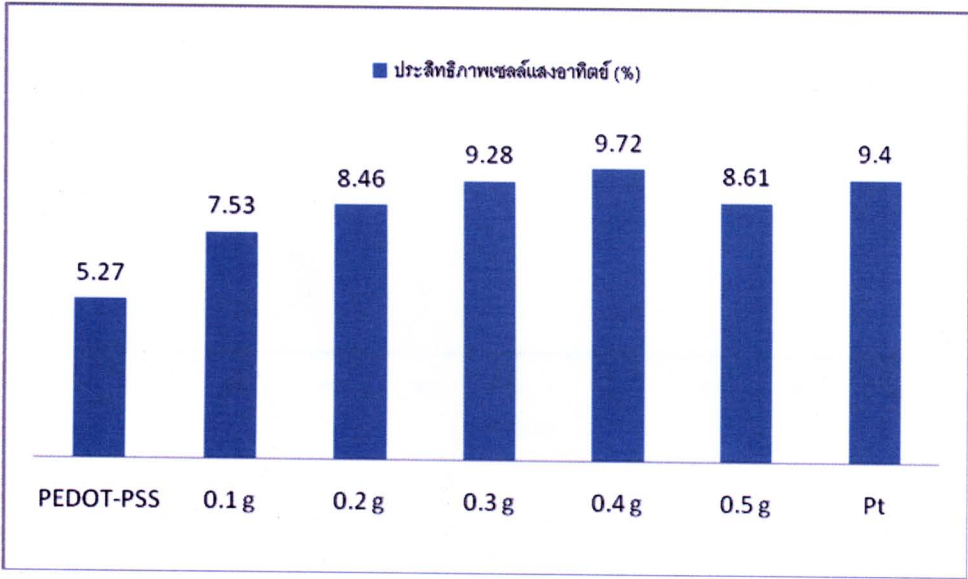
การเพิ่มปริมาณ Modified-MWCNTs ที่ผสมกับ PEDOT-PSS ส่งผลต่อกระแสโดยตรงจากภาพที่ 4.15 เห็นได้ว่าเมื่อปริมาณ Modified-MWCNTs เพิ่มขึ้นความหนาแน่นกระแสเพิ่มขึ้นตาม แต่ที่ 0.5 g ความหนาแน่นกระแสลดลง โดยค่า J_{sc} เพิ่มขึ้นจาก 14.02 mA/cm^2 ที่ 0.0 g เป็น 19.91 mA/cm^2 ที่ 0.4 g และลดลงเป็น 17.39 mA/cm^2 ที่ 0.5 g Fill Factor มีแนวโน้มตามกระแส เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากเมื่อเพิ่มปริมาณ Modified-MWCNTs การกระจายตัวของฟิล์มดีขึ้น และความหนาเพิ่มขึ้นทำให้พื้นที่ผิวสัมผัสกับอิเล็กโตรไลต์มากตามไปด้วย จึงมีโอกาที่จะเกิดปฏิกิริยากัน I_3^- ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลของ CV และประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์เป็นไปตามแนวโน้มของกระแส คือประสิทธิภาพสูงสุด $\sim 9.72\%$ ที่เงื่อนไข 0.4 g ส่วนในเงื่อนไข 0.5 g ($\sim 8.61\%$) ซึ่งประสิทธิภาพที่ลดลงนั้นอาจเกิดการหลุดลอกของฟิล์มแคโทดบางส่วนหลังจากการประกอบเซลล์เนื่องจากมีโพลิเมอร์ผสมในฟิล์มน้อยเกินไป

ภาพที่ 4.15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นกระแสกับความต่างศักย์ ของ Modified-MWCNTs/PEDOT-PSS DSSC โดยปริมาณ Modified-MWCNTs เป็น 0.0 g, 0.1 g, 0.2 g, 0.3 g, 0.4 g, 0.5 g ตามลำดับซึ่งมีการเปรียบเทียบกับ Pt DSSC

ตารางที่ 4.3 สรุปค่า V_{oc} , J_{sc} , FF และประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ (η) ของ Modified-MWCNTs/PEDOT-PSS DSSC โดยปริมาณ Modified-MWCNTs เป็น 0.0 g, 0.1 g, 0.2 g, 0.3 g, 0.4 g, 0.5 g, และ Pt บนกระจกนำไฟฟ้า

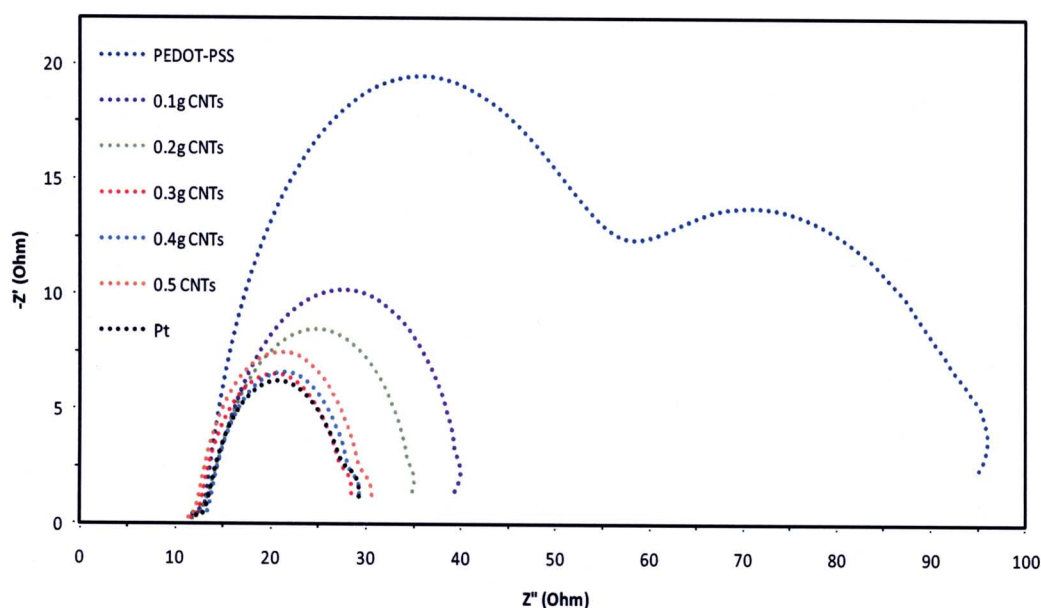
Counter electrode	V_{oc} (V)	J_{sc} (mA/cm ²)	FF	η (%)
PEDOT-PSS	0.75	14.02	0.50	5.27
0.1 g Modified-MWCNTs	0.75	16.96	0.59	7.53
0.2 g Modified-MWCNTs	0.73	17.10	0.67	8.46
0.3 g Modified-MWCNTs	0.71	18.95	0.69	9.28
0.4 g Modified-MWCNTs	0.71	19.91	0.69	9.72
0.5 g Modified-MWCNTs	0.74	17.39	0.67	8.61
Pt	0.75	18.01	0.70	9.40

ภาพที่ 4.16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณ Modified-MWCNTs กับประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์

4.1.3.5 ผลการศึกษาความต้านทานเชิงซ้อนของเซลล์แสงอาทิตย์ฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้า

ผลการวัด EIS ของเซลล์แสงอาทิตย์ Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนกระจกนำไฟฟ้าแสดงในภาพที่ 4.17 พบว่า PEDOT-PSS DSSC นั้นมีความต้านทานรวมมากที่สุด ~83 Ohm เมื่อเติม Modified-MWCNTs เข้าไป 0.1 g ความต้านทานลดลงเป็น ~38 Ohm และความต้านทานลดลงเรื่อยๆเมื่อ Modified-MWCNTs เพิ่มขึ้น ที่ 0.4 g มีความต้านทานรวมน้อยที่สุดคือ ~16 Ohm ส่วนที่ 0.5 g ความต้านทานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ผลของ EIS นี้สอดคล้องกับค่าประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ที่ได้ จากผลการทดลอง EIS สรุปได้ว่าการลดลงของความต้านทานเป็นเหตุให้ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์สูงขึ้น จากข้อมูลนี้สรุปได้ว่าการเพิ่มปริมาณคาร์บอนนอกจากจะช่วยเพิ่มการเกิดปฏิกิริยาเคมียังช่วยลดความต้านทานของระบบเซลล์แสงอาทิตย์ได้

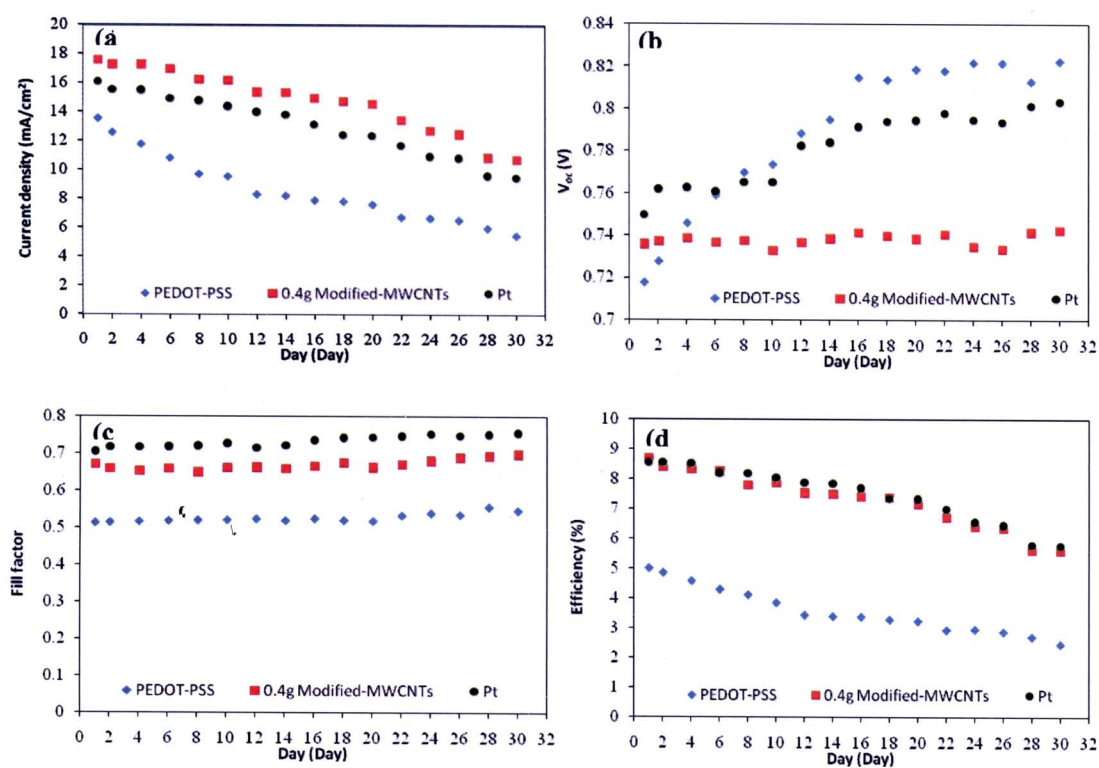

ภาพที่ 4.17 Nyquist plots ของ Modified-MWCNTs /PEDOT-PSS DSSC และ Pt DSSC

4.1.3.6 ความเสถียรของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อมไวแสง(Stabilities)

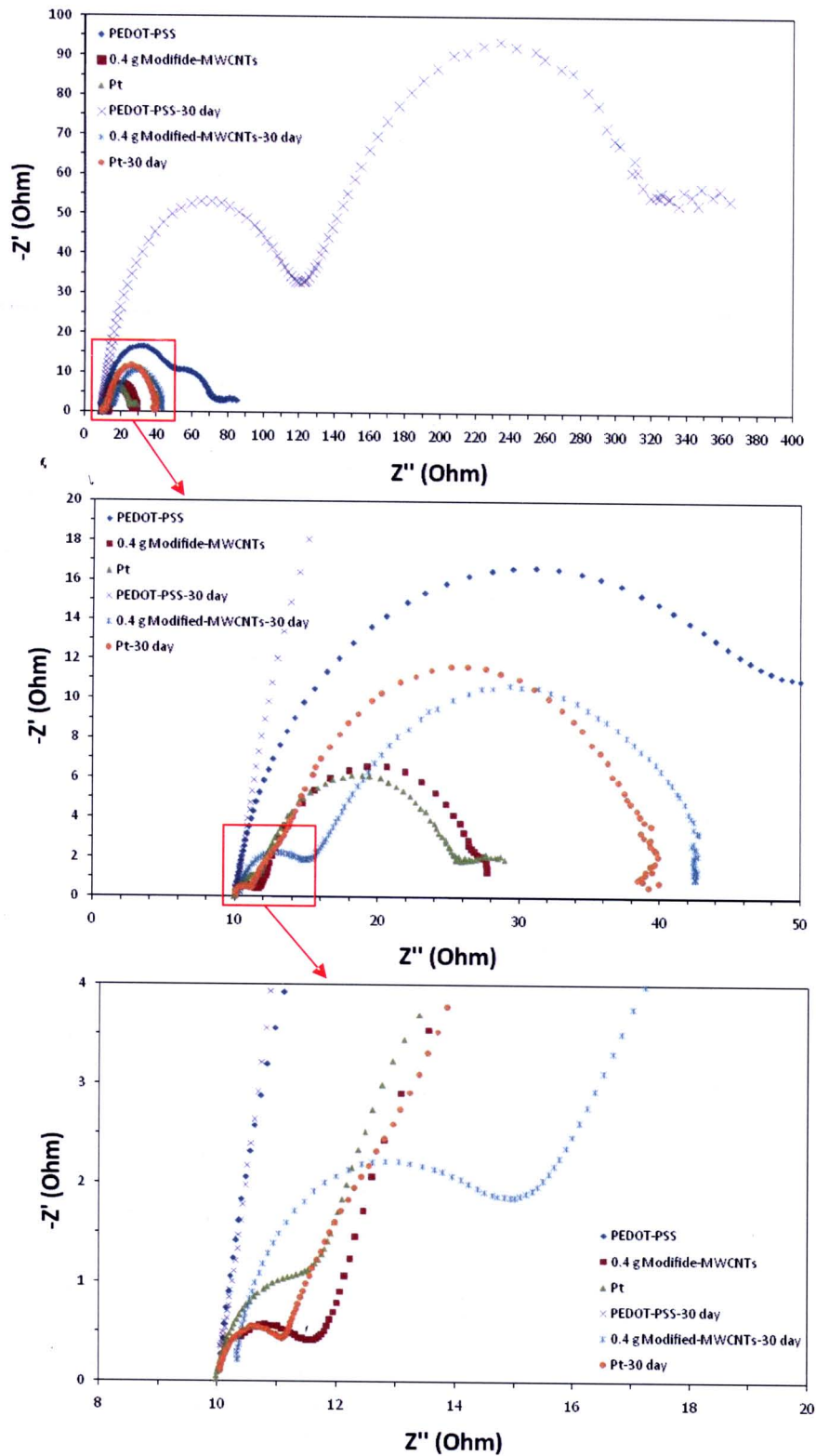
เมื่อทำการวัดประสิทธิภาพจากวันที่ 1 ถึงวันที่ 30 พบว่าประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ลดลงอย่างต่อเนื่องโดยวันแรกประสิทธิภาพของ 0.4 g Modified-MWCNTs-PEDOT-PSS DSSC เท่ากับ 8.70 % และเมื่อถึงวันที่ 30 พบว่าประสิทธิภาพลดลงเหลือ 5.61 % และประสิทธิภาพของ Pt DSSC ในวันแรกเท่ากับ 8.55 % และถึงวันที่ 30 ลดเหลือ 5.78 % ดังแสดงใน

ภาพที่ 4.18 เห็นได้ว่ากระแสลดลงเมื่อระยะเวลาเพิ่มมากขึ้น แต่ความต่างศักย์ของ PEDOT-PSS DSSC และ Pt DSSC มีแนวโน้มเพิ่มตามระยะเวลาที่เพิ่ม ส่วนค่า Fill Factor ทั้งสามเงื่อนไขมีค่าใกล้เคียงกับค่าวันแรกๆ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะในเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ในอิเล็กโตรไลต์เป็นของเหลวนั้นต้องมีการซึมซับที่สมบูรณ์แบบมากๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการรั่วไหลของสารละลายในอิเล็กโตรไลต์คือ Acetonenitire ซึ่งถ้าเกิดการรั่วไหลจะส่งผลต่อกระแสและประสิทธิภาพ ดังนั้นความทนทานของตัวเซลล์แสงอาทิตย์จึงลดลง (Grätzel, 2004) และเซลล์แสงอาทิตย์ที่ประกอบขึ้นในงานวิจัยก็ประสบปัญหาจากการซึมซับที่ไม่สมบูรณ์เช่นกันทำให้ในอิเล็กโตรไลต์รั่ว แต่ทั้งนี้ยังพบว่าประสิทธิภาพในวันที่ 30 ของ 0.4g Modified-MWCNTs-PEDOT-PSS DSSC นั้นน้อยกว่า Pt DSSC เนื่องจากเกิดการเสื่อมสภาพของ PEDOT-PSS ซึ่งเป็นตัวประสานช่วยในการยึดเกาะของ Modified-MWCNTs บนกระจกนำไฟฟ้า ดังนั้นเมื่อเวลาผ่านไปจึงค่อยๆเกิดการหลุดของฟิล์ม Modified-MWCNTs ทำให้การรับส่งอิเล็กตรอนที่ขั้วเคาน์เตอร์ลดลงปฏิกิริยารีดักชันจึงลดน้อยลงส่งผลต่อประสิทธิภาพให้ลดลง ในภาพที่ 4.19 ผลของ EIS เปรียบเทียบระหว่างวันแรกและวันที่ 30 พบว่าในวันที่ 30 นั้น ทุกเงื่อนไขมีค่าความต้านทานรวมของเซลล์เพิ่มขึ้นจากวันแรก ในกรณีของ Pt DSSC นั้นความต้านทานของขั้วเคาน์เตอร์มีค่าใกล้เคียงกันมาก แต่ในกรณีของ 0.4g Modified-MWCNTs-PEDOT-PSS DSSC และ PEDOT-PSS DSSC ความต้านทานของขั้วเคาน์เตอร์ในวันที่ 30 เพิ่มขึ้นจากวันแรกที่ทำการวัด ซึ่งผลนี้บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงภายในขั้วของเคาน์เตอร์อย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.18 กราฟของ (a) ความหนาแน่นกระแสจลป (J_{sc}) (b) ความต่างศักย์วงจลป (V_{oc}) (c) Fill Factor (FF) และ (d) ประสิทธิภาพ (η) กับ ระยะเวลา

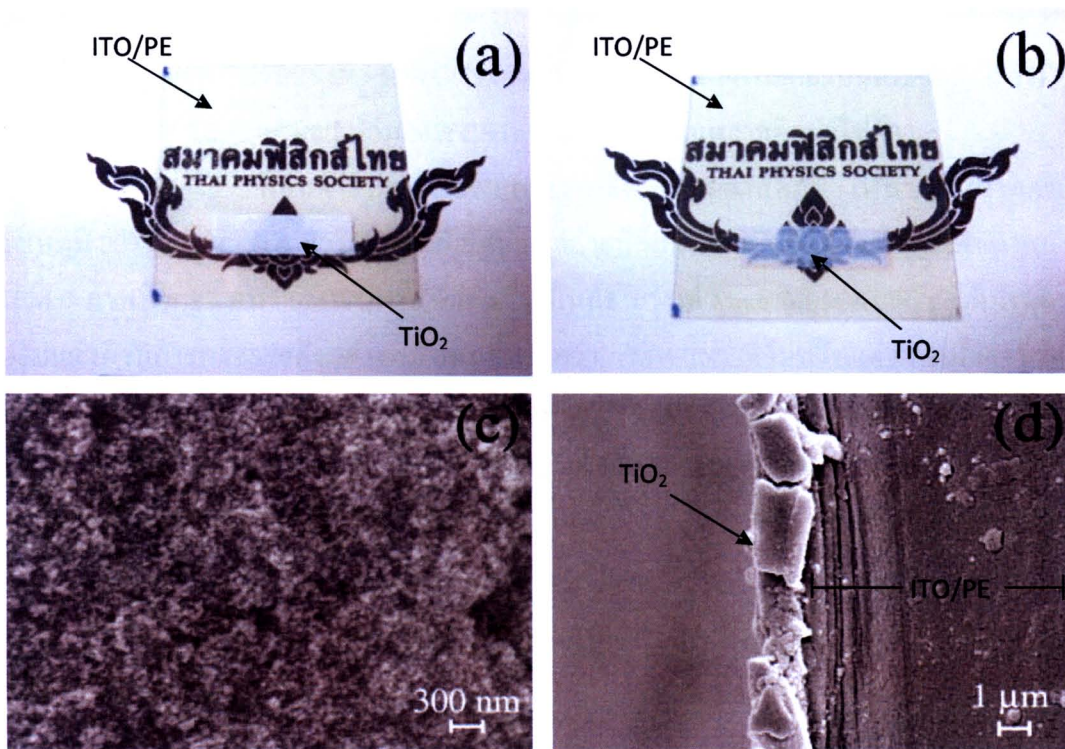
ภาพที่ 4.19 Nyquist plots ของเซลล์แสงอาทิตย์วัดในวันแรกและวัดในวันที่ 30

4.2 ผลการศึกษาเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อมไวแสงแบบพลาสติก (Flexible dye-sensitized solar cell)

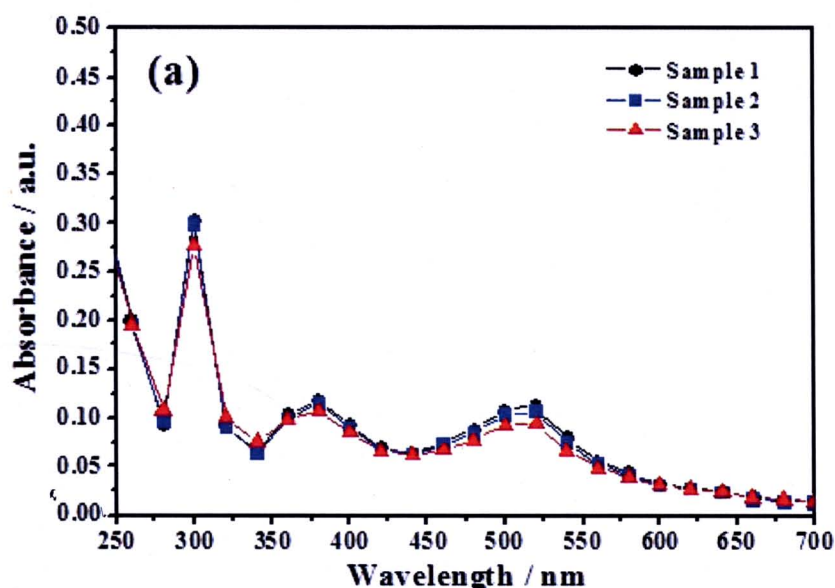
4.2.1 फिल्म TiO_2 บนพลาสติกนำไฟฟ้า

ฟิล์ม TiO_2 มีสีขาวนวลดังแสดงในภาพที่ 4.20 (a) เมื่อนำฟิล์มไปอัดด้วยแรง 3 ตัน จะได้ฟิล์ม TiO_2 ใสขึ้นจนมองเห็นด้านหลัง (ดังแสดงในภาพที่ 4.20 (b)) เนื่องจากเม็ดของ TiO_2 ชิดกันมากขึ้น ภาพที่ 4.20 (c) และ 4.20(d) แสดงภาพถ่าย SEM ของฟิล์ม TiO_2 บนพลาสติกนำไฟฟ้า โดยฟิล์มมีความหนาประมาณ 2-3 μm เมื่อย้อมฟิล์ม TiO_2 ด้วย Dye ชนิด N719 เป็นเวลา 24 ชั่วโมง ฟิล์ม TiO_2 จะเปลี่ยนเป็นสีชมพูอมม่วงเนื่องจากเม็ดสีของ Dye มาเกาะบนฟิล์ม TiO_2

ปริมาณสีย้อมที่เกาะบนฟิล์มไทเทเนียมไดออกไซด์ ทั้ง 3 ตัวอย่าง เมื่อวิเคราะห์ด้วยเทคนิค UV-Vis Spectroscopy พบว่ามีปริมาณที่ใกล้เคียงกันดังเห็นจากภาพที่ 4.21 ดังนั้นการเตรียมฟิล์ม TiO_2 ด้วยวิธีอัดจะให้ความหนาที่ใกล้เคียงกัน และลักษณะฟิสิกการดูดกลืนแสงที่ได้เหมือนกับฟิล์ม TiO_2 บนกระจกนำไฟฟ้า โดยอาศัยสมการที่ 4.1 และ 4.2 สามารถคำนวณโมเลกุลของสีย้อมที่เกาะบนฟิล์ม TiO_2 ที่เคลือบบนพลาสติกนำไฟฟ้า ($\text{TiO}_2/\text{ITO}/\text{PEN}$) ได้ค่าเฉลี่ยคือ $\sim 2.79 \times 10^{-8}$ mol.

ภาพที่ 4.20 ภาพถ่ายของฟิล์ม TiO_2 บนพลาสติกนำไฟฟ้า (a) ก่อนอัด (b) หลังอัด (c) ภาพ SEM ถ่ายด้านบน และ (d) ภาพ SEM ถ่ายตามขวาง

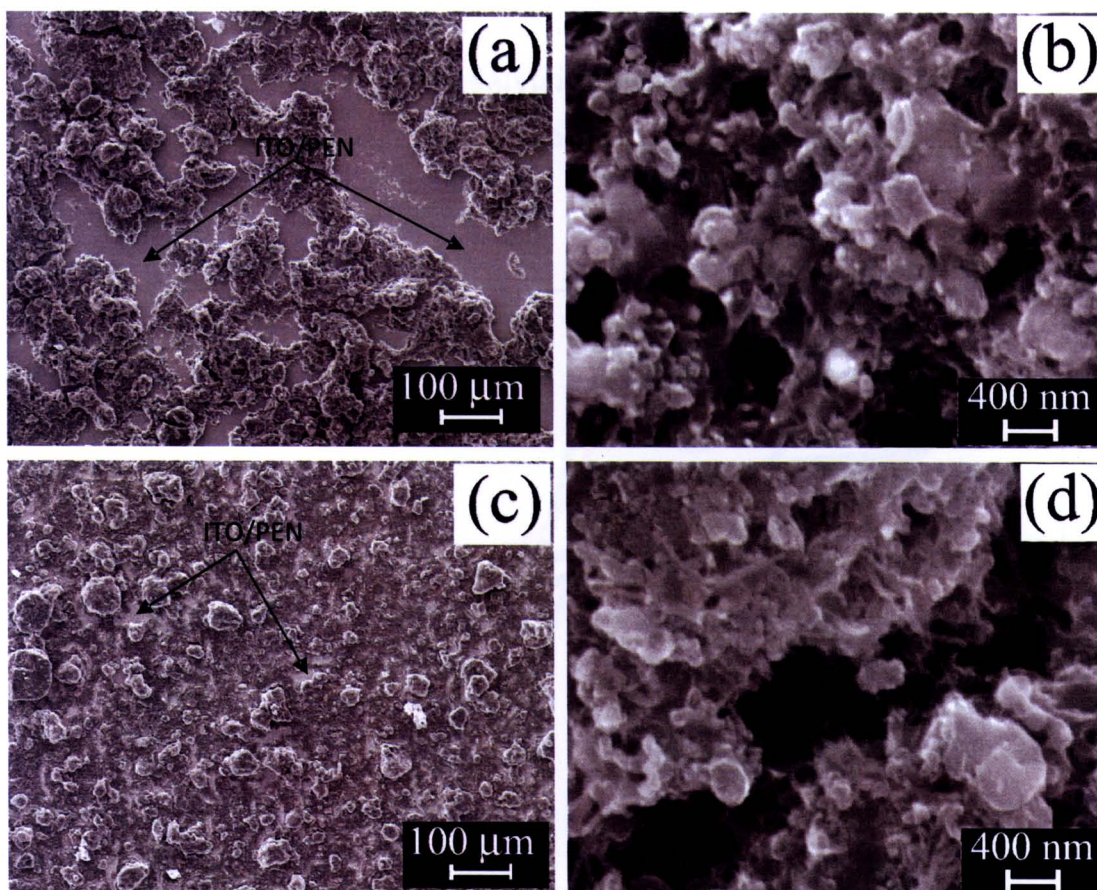

ภาพที่ 4.21 กราฟการดูดกลืนแสง (Absorbance) ของ Dye ชนิด N719 ที่เกาะบนฟิล์มไทเทเนียมไดออกไซด์บนพลาสติกนำไฟฟ้า 3 ตัวอย่างในช่วงความยาวคลื่น 250-700 nm

4.2.2 ผลการปรับแต่งผิว MWCNTs ผสม PVDF เป็นขั้วแคโทดรีบนกระจกนำไฟฟ้า

4.2.2.1 ลักษณะฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF บนพลาสติกนำไฟฟ้า

ฟิล์มคาร์บอน (MWCNTs) เคลือบบนพลาสติกนำไฟฟ้า หลังจากอบที่อุณหภูมิ 80 °C เป็นเวลา 6 ชั่วโมง ฟิล์มมีลักษณะคล้ายฟิล์มคาร์บอนบนกระจกนำไฟฟ้า ภาพถ่าย SEM ภาพที่ 4.22 พบว่า MWCNTs จับตัวกันเป็นก้อนๆ แต่ Modified-MWCNTs ที่ผ่านการปรับแต่งผิวมีการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอมากกว่า MWCNT ที่ไม่ปรับแต่งผิว เนื่องจากหมู่ฟังก์ชัน OH ช่วยกระจายตัว MWCNTs ใน PVDF และยังพบว่าฟิล์มคาร์บอนปิดผิว ITO/PEN ได้ไม่ดีเท่าที่ควรเนื่องจากยังเห็นพื้นของฐานรองอยู่บางส่วน สังเกตพบการติดและกระจายตัวของฟิล์มคาร์บอนบน ITO/PEN ไม่ดีเมื่อเทียบกับ FTO/Glass

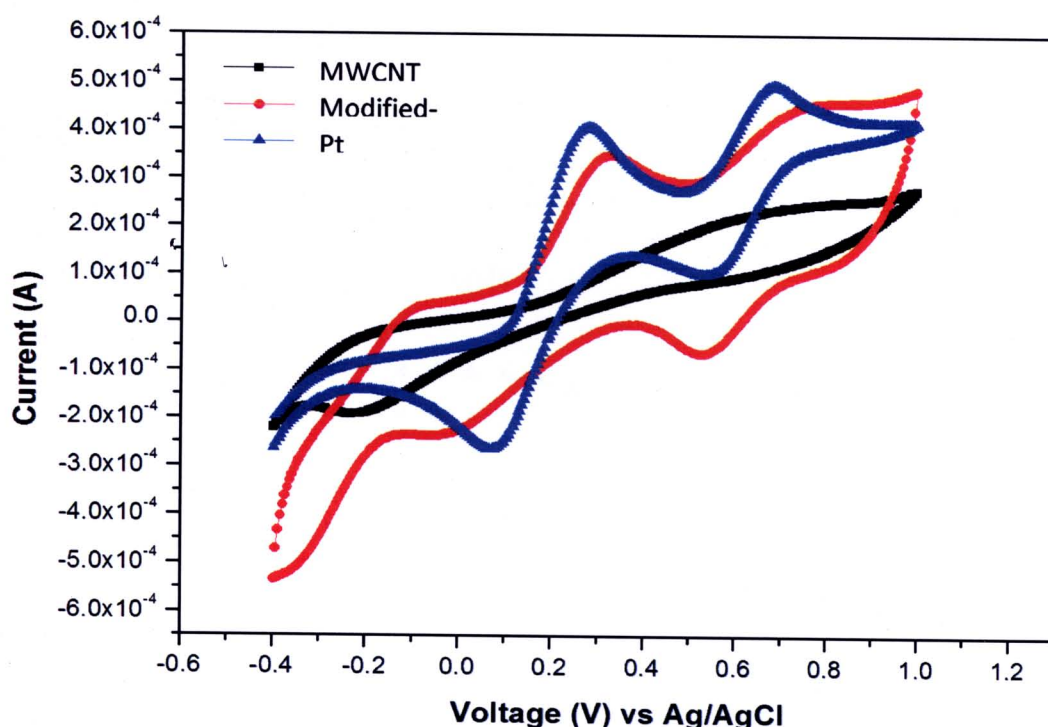
ภาพที่ 4.22 ภาพถ่าย SEM ของฟิล์มบน ITO/PEN (a) MWCNTs กำลังขยายต่ำ (b) MWCNTs กำลังขยายสูง (c) Modified-MWCNTs กำลังขยายต่ำ (d) Modified-MWCNTs กำลังขยายสูง

4.2.2.2 ผลการศึกษาฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF บนพลาสติกนำไฟฟ้าโดยเทคนิค

Cyclic Voltammetry

ผลการวัด CV แสดงในภาพที่ 4.23 พบว่า CV curve ของฟิล์ม Modified-MWCNTs (เส้นสีแดง) มีออกซิเดชันพีค 2 พีคที่ 0.33 V และ 0.76V รีดักชันพีค 2 พีคที่ -0.02 V และ 0.54 V ในส่วน MWCNTs (เส้นสีดำ) มีรีดักชันพีคและออกซิเดชันพีคไม่ชัดเจนและมีพีคที่ต่ำกว่า Modified-MWCNTs มาก ลักษณะของกราฟดังกล่าวแตกต่างจากฟิล์ม MWCNTs บนกระจกนำไฟฟ้าอย่างมากเนื่องจากบนกระจกนำไฟฟ้านั้นเกิดพีคที่ชัดเจน ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้เกิดขึ้นจากการเกาะติดและการกระจายตัวของท่อนาโนคาร์บอนบนฐานรองที่แตกต่างกันระหว่างบนกระจกนำไฟฟ้าและบนพลาสติกนำไฟฟ้า ท่อนาโนคาร์บอนจะเกาะติดและกระจายตัวบนกระจกนำ

ไฟฟ้าได้ดีกว่าพลาสติกนำไฟฟ้า ทั้งฟิล์ม Modified-MWCNTs และฟิล์ม MWCNTs มี CV curve ที่ต่ำกว่าฟิล์ม Pt และสังเกตเห็นอย่างชัดเจนว่าการเกิดปฏิกิริยาไฟฟ้าเคมีของฟิล์ม Modified-MWCNTs ดีกว่าฟิล์ม MWCNTs แต่น้อยกว่าฟิล์ม Pt และผลนี้สอดคล้องกับผลประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

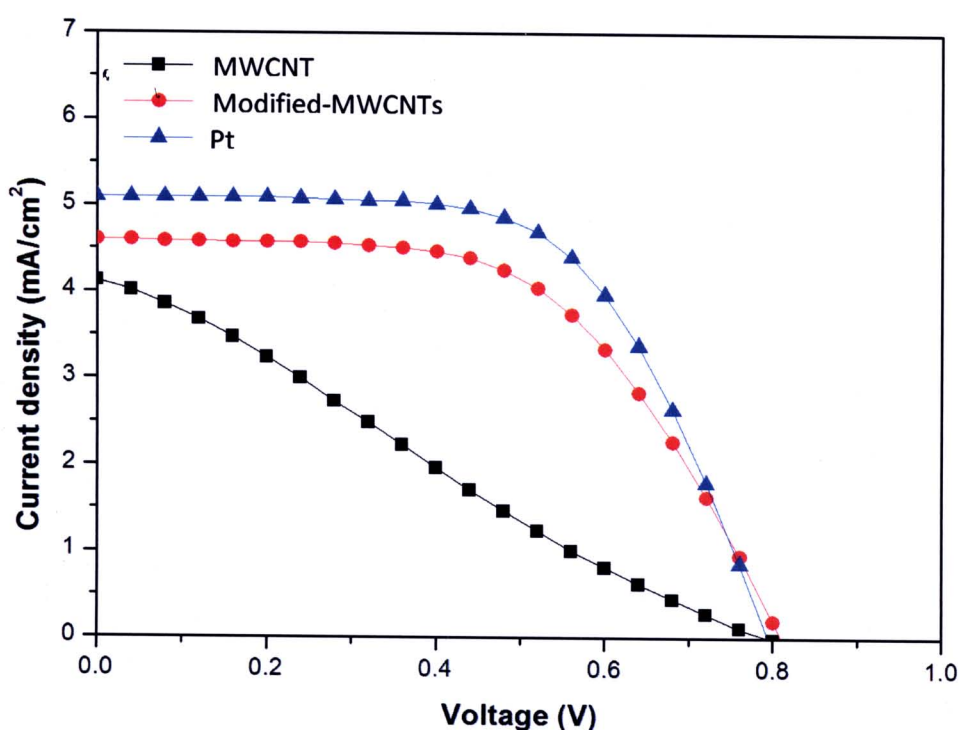

ภาพที่ 4.23 Cyclic Voltammograms ของฟิล์ม MWCNTs และ Modified-MWCNTs บน ITO/PEN ในสารละลาย acetonitrile 10 mM LiI, 1 mM I_2 and 0.1 M $LiClO_4$ โดยใช้ Scan rate ที่ 20 mV/s

4.2.2.3 ผลการศึกษาประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ฟิล์ม MWCNTs ผสม PVDF เป็นขั้วแคโทดบนพลาสติกนำไฟฟ้า

หลังจากประกอบเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อมไวแสงบนพลาสติกนำไฟฟ้า ซึ่งประกอบแบบเซลล์เปิด นำเซลล์ไปวัดประสิทธิภาพได้ผลดังตารางที่ 4.4 และภาพที่ 4.24 พบว่าความหนาแน่นกระแสจล (J_{sc}) ของ Modified-MWCNTs DSSC (4.60 mA/cm^2) มากกว่า MWCNTs DSSC (4.07 mA/cm^2) ซึ่งพบว่าการปรับแต่งผิวท่อนาโนคาร์บอนมีผลเพิ่มความหนาแน่นกระแสของ DSSC แต่มีผลในทางลบคือค่าความต่างศักย์วงจรเปิด (V_{oc}) จะเพิ่มขึ้นโดย

ก่อนปรับแต่งมี V_{oc} เท่ากับ 0.79 V หลังปรับแต่งเท่ากับ 0.81 ค่า Fill factor ของ Modified-MWCNTs DSSC เพิ่มขึ้นอย่างมากจาก 0.25 เป็น 0.57 ค่าประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ของ Modified-MWCNTs DSSC คือ 2.11% ซึ่งมากกว่า MWCNTs DSSCs (0.80%) แต่พบว่าเซลล์แสงอาทิตย์ทั้งสองนั้นมีประสิทธิภาพและ Fill Factor ยังน้อยกว่า Pt DSSCs (2.47%, 0.61) ทั้งนี้เนื่องจาก Pt เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่ดีกว่าท่อนาโนคาร์บอนซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับผลของ CV โดย Fill Factor เป็นค่าที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติการเป็นขั้วแคโทดที่ดี ทั้งนี้ค่าประสิทธิภาพที่ได้มีแนวโน้มตามเซลล์แสงอาทิตย์บนกระจกนำไฟฟ้า

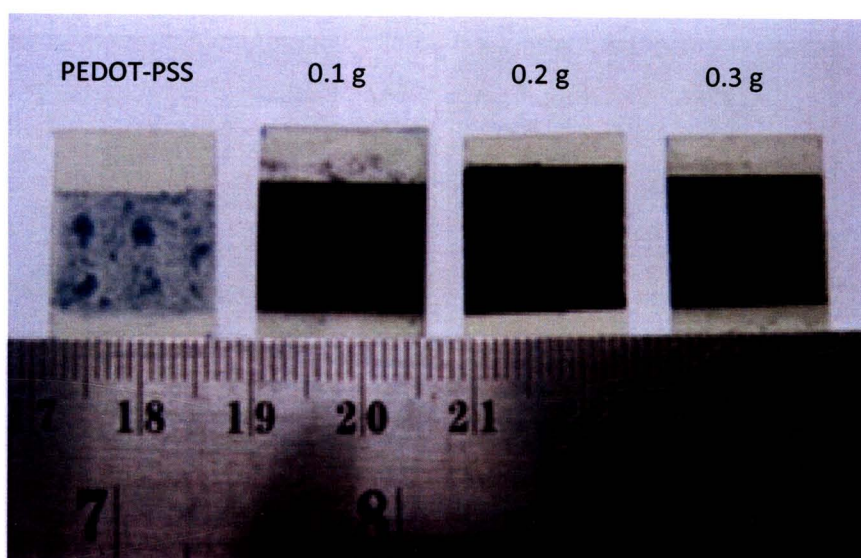
ภาพที่ 4.24 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นกระแสกับความต่างศักย์ ของ MWCNTs DSSC, Modified-MWCNTs DSSC และ Pt DSSC บนพลาสติกนำไฟฟ้า

ตารางที่ 4.4 สรุปค่า V_{oc} , J_{sc} , FF และประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ (η) MWCNTs DSSC, Modified-MWCNTs DSSC และ Pt DSSC บนพลาสติกนำไฟฟ้า

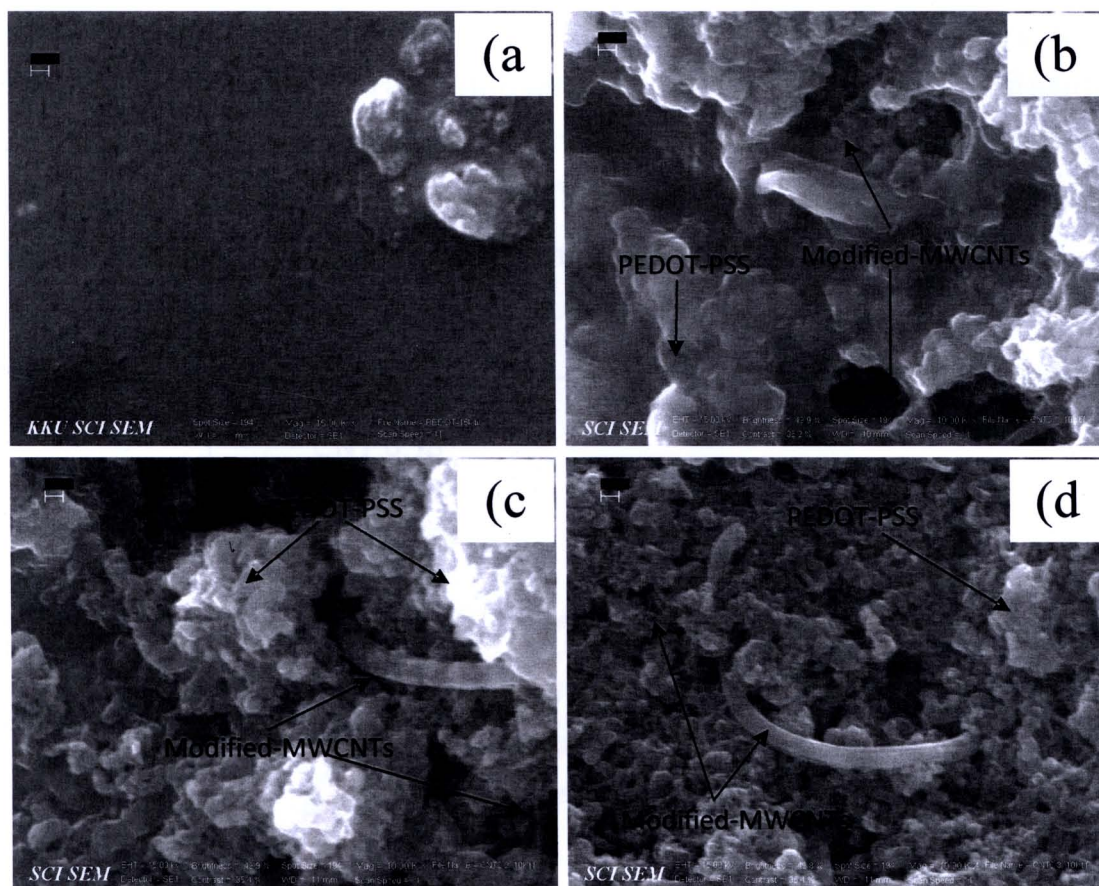
Counter electrode	V_{oc} (V)	J_{sc} (mA/cm ²)	FF	η (%)
MWCNTs	0.79	4.07	0.25	0.80
Modified-MWCNTs	0.81	4.60	0.57	2.11
Pt sputtered	0.79	5.10	0.61	2.47

4.2.3 ลักษณะฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนพลาสติกนำไฟฟ้า

ลักษณะของฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนพลาสติกนำไฟฟ้า แสดงดังภาพที่ 4.25 พบว่าฟิล์ม PEDOT-PSS มีสีน้ำเงินใส เมื่อเติม Modified-MWCNTs ฟิล์มมีสีดำ พิจารณาภาพถ่าย SEM (ภาพที่ 4.26) พบว่าฟิล์มเงื่อนไขที่ไม่มี Modified-MWCNTs หรือฟิล์ม PEDOT-PSS มีลักษณะเรียบ เมื่อเติม Modified-MWCNTs เข้าไปผสมใน PEDOT-PSS จะพบท่อนาโนคาร์บอนและมีโพลิเมอร์ปิดอยู่ที่ผิวท่อนาโนคาร์บอน เมื่อเติม Modified-MWCNTs เพิ่มขึ้นจะสังเกตเห็นว่าโพลิเมอร์ที่ปิดผิวท่อนาโนคาร์บอนน้อยลง และจากเหตุนี้ทำให้พื้นที่ผิวสัมผัสของฟิล์มในเงื่อนไขที่เติม Modified-MWCNTs ในปริมาณมากมีการเกิดปฏิกิริยาได้มาก เนื่องจากการเกาะติดของ Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนพลาสติกนำไฟฟ้าไม่ดีเท่าบนกระจกนำไฟฟ้า ดังนั้นบนพลาสติกนำไฟฟ้าจึงเคลือบ Paste ที่มีปริมาณ Modified-MWCNTs ได้เพียง 4 เงื่อนไขคือ 0.0 g, 0.1 g, 0.2 g และ 0.3 g เท่านั้น ถ้าปริมาณคาร์บอนมากกว่านี้ฟิล์มเกิดการหลุดลอกจึงไม่นำมาศึกษาในที่นี้

รูปที่ 4.25 ภาพถ่ายฟิล์ม Modified-MWCNT ผสม PEDOT-PSS บนพลาสติกนำไฟฟ้าที่อัตราส่วน Modified-MWCNTs 0 g (PEDOT-PSS), Modified-MWCNTs 0.1 g, Modified-MWCNTs 0.2 g และ Modified-MWCNTs 0.3 g

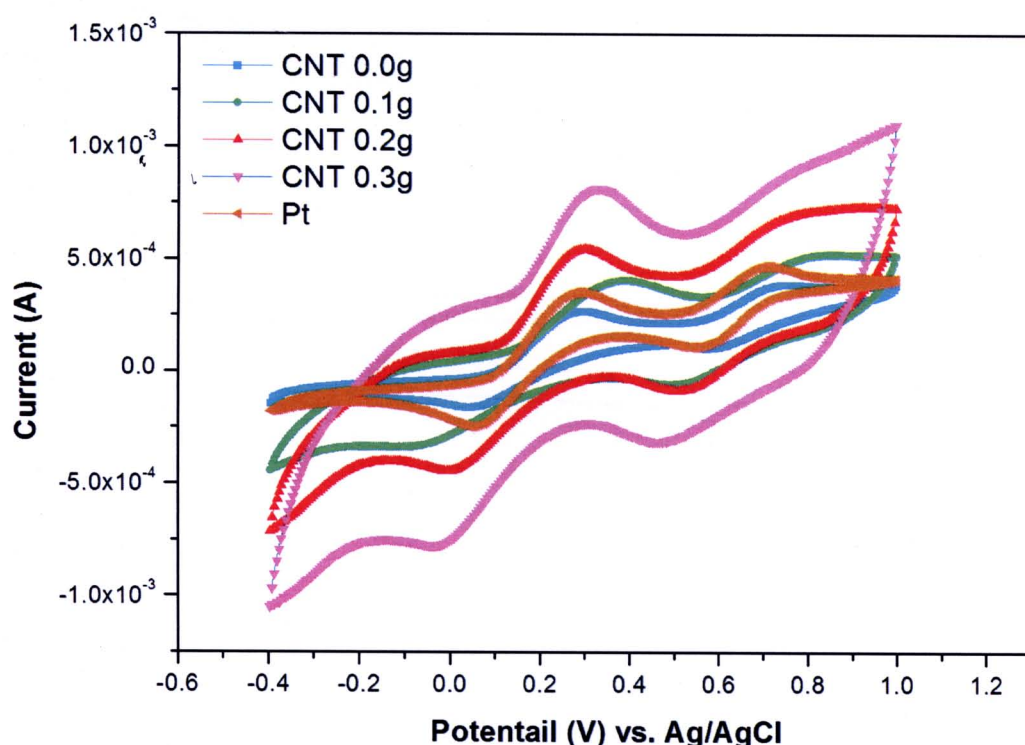

ภาพที่ 4.26 ภาพถ่าย SEM ของฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนพลาสติกนำไฟฟ้าในอัตราส่วน (a) Modified-MWCNTs 0 g (b) Modified-MWCNTs 0.1 g (c) Modified-MWCNTs 0.2 g และ (d) Modified-MWCNTs 0.3g

4.2.3.1 ผลการศึกษาฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS บนพลาสติกนำไฟฟ้าโดยเทคนิค CV

เมื่อเปลี่ยนแปลงปริมาณ Modified-MWCNTs ที่ผสมกับ PEDOT-PSS ส่งผลต่อการเกิดปฏิกิริยากับสารอิเล็กโตรไลต์ ถ้าเพิ่มปริมาณ Modified-MWCNTs การเกิดปฏิกิริยาจะเกิดมากขึ้นดังแสดงในภาพที่ 4.27 จากภาพพบว่าความสูงของพิกเพิ่มขึ้นตามปริมาณ Modified-MWCNTs โดยที่ปริมาณ 0.3 g นั้นให้พิกสูงที่สุดและสังเกตว่าพิกมีการขยับไปเล็กน้อย ทั้งนี้การสูงขึ้นของพิกที่เกิดจากความกว้างของเส้นกราฟนอกจากจะเป็นผลมาจากการเกิดปฏิกิริยามากขึ้นแล้วยังมีผลจากการเก็บประจุของฟิล์ม ถ้าฟิล์มมีการเก็บประจุมากกราฟจะกว้างออกมา

เช่นกัน ดังนั้นในภาพที่ 4.27 จึงยังไม่สามารถชี้บ่งได้ว่าปริมาณคาร์บอน 0.2 g หรือ 0.3 g มีการเกิดปฏิกิริยาดีกว่ากันต้องมีการประกอบเป็นเซลล์แสงอาทิตย์และเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพ และพบว่าฟิสิก CV บนพลาสติกนำไฟฟ้าต่ำกว่าบนกระจกนำไฟฟ้าภาพที่ 4.14 เนื่องจากความต้านทานของพลาสติกนำไฟฟ้ามากกว่ากระจกนำไฟฟ้า การกระจายตัวไม่ดีและการติดของฟิล์มท่อนาโนคาร์บอนบนพลาสติกนำไฟฟ้าได้น้อยกว่าบนกระจกนำไฟฟ้า

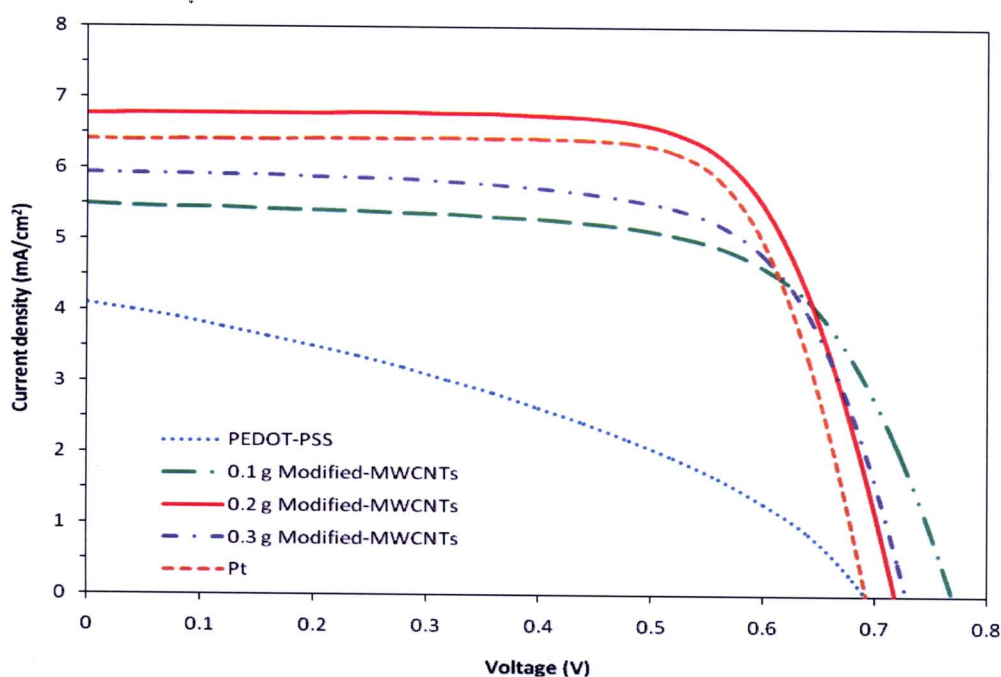

ภาพที่ 4.27 Cyclic Voltammograms ของฟิล์ม Modified-MWCNTs ที่ปริมาณ 0 g, 0.1 g, 0.2 g, และ 0.3 g ผสม PEDOT-PSS และฟิล์ม Pt บนพลาสติกนำไฟฟ้า ในสารละลาย Acetonitrile 10 mM LiI, 1 mM I_2 and 0.1 M $LiClO_4$ โดยใช้ Scan rate ที่ 20 mV/s

4.2.3.2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ฟิล์ม Modified-MWCNTs ผสม PEDOT-PSS เป็นขั้วแคโทดบนพลาสติกไฟฟ้า

การเพิ่มปริมาณ Modified-MWCNTs ที่ผสมกับ PEDOT-PSS ส่งผลต่อกระแสโดยตรงจากตารางที่ 4.5 เห็นได้ว่าเมื่อปริมาณ Modified-MWCNTs เพิ่มความหนาแน่นกระแสเพิ่มขึ้นตาม แต่ที่ 0.3 g ความหนาแน่นกระแสลดลง โดย J_{sc} เพิ่มขึ้นจาก 4.10 mA/cm^2 ที่ 0.0 g เป็น 6.77 mA/cm^2 ที่ 0.2 g และลดลงเป็น 5.94 mA/cm^2 ที่ 0.3 g เนื่องจากเมื่อเพิ่มปริมาณ

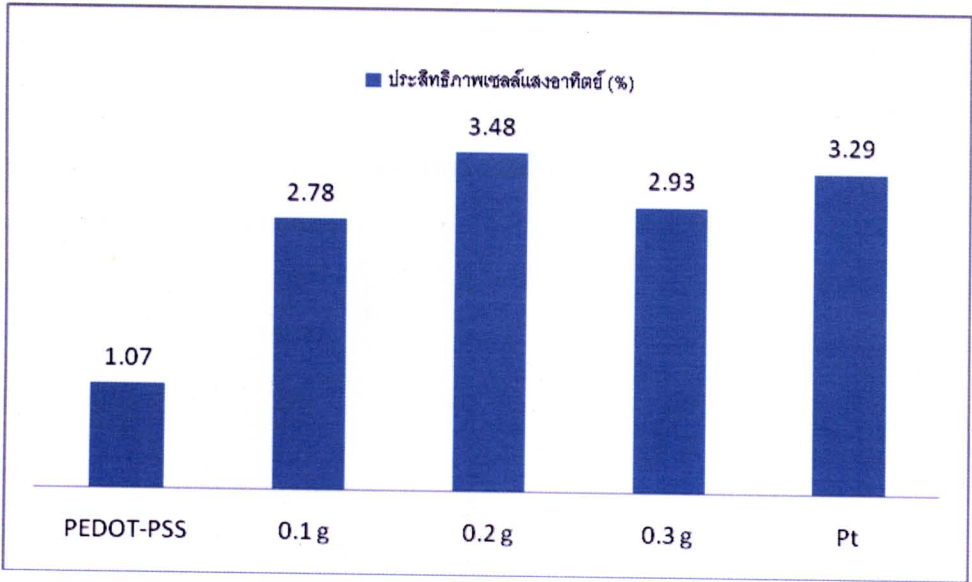
Modified-MWCNTs ทำให้การกระจายตัวของฟิล์มดีขึ้นความหนาเพิ่มขึ้นทำให้พื้นที่ผิวสัมผัสกับอิเล็กโทรไลต์มากตามไปด้วย ดังนั้นจึงมีโอกาสดังกล่าวที่เกิดปฏิกิริยากับ I_3^- ได้มาก สอดคล้องกับผลของ CV และกระแสที่เพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์มากตามแนวโน้มของกระแส ประสิทธิภาพสูงสุดอยู่ที่ ~3.48 % ที่เงื่อนไข 0.2 g ส่วนในเงื่อนไข 0.3 g (~2.93 %) ประสิทธิภาพที่ลดลงนั้นมีสาเหตุเกิดจากการหลุดลอกของฟิล์มเคลือบเนื่องจากมีโพลิเมอร์บายเคอร์น้อยเกินไป ผลสรุปประสิทธิภาพแสดงในภาพที่ 4.28 ประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์บนพลาสติกเมื่อเทียบกับบนกระจกนำไฟฟ้าพบว่าน้อยกว่ามาก ซึ่งเกิดจากความต้านทานของพลาสติกนำไฟฟ้าที่มีค่ามากกว่ากระจกนำไฟฟ้านั่นเอง

ภาพที่ 4.28 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นกระแสกับความต่างศักย์ ของ Modified-MWCNTs/PEDOT-PSS DSSC โดยปริมาณ Modified-MWCNTs เป็น 0.0 g, 0.1 g, 0.2 g, 0.3 g และ Pt บนพลาสติกนำไฟฟ้า

ตารางที่ 4.5 สรุปค่า V_{oc} , J_{sc} , FF และประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ (η) ของ Modified-MWCNTs/PEDOT-PSS DSSC โดยปริมาณ Modified-MWCNTs เป็น 0.0 g, 0.1 g, 0.2 g, 0.3 g และ Pt บนพลาสติกนำไฟฟ้า

Substrate	ปริมาณ MWCNTs	Voc (V)	Jsc (mA/cm ²)	FF	η (%)
ITO-plastic	0	0.69	4.10	0.38	1.07
	0.1	0.76	5.49	0.66	2.78
	0.2	0.77	6.77	0.72	3.48
	0.3	0.72	5.94	0.68	2.93
	Pt	0.69	6.40	0.75	3.29

ภาพที่ 4.29 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพกับปริมาณ Modified-MWCNTs บนพลาสติกนำไฟฟ้า